

**UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

Studium humanitní vzdělanosti

Časopis Protestant a otázky morálního náboženství

Bakalářská práce

Nikola Novotná

Vedoucí práce: Mgr. Eliška Pincová

Praha, 2020

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27.07.2020, Nikola Novotná

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Elišce Pincové za nápad ohledně tématu bakalářské práce, motivaci, trpělivost a cenné rady.

Obsah

1. Úvod	5
2. Uvedení do problematiky	6
2.1 Kontroverze a „drzá krotkost“	6
2.2 Mrav a morálka	9
2.3 Náboženství založené na morálce	14
2.4 Českobratrská církev evangelická.....	21
3. Časopis Protestant	22
4. Cíle bakalářské práce.....	24
4.1 Výběr článků	25
5. Analýza článků	25
5.1 Uprchlická krize a rasismus/xenofobie	25
5.2 Homosexualita.....	35
5.3 Gender a feminismus.....	42
6. Závěr.....	47
7. Resumé	48
8. Přehled použité literatury a zdrojů	50
8.1 Seznam použitých článků.....	51

1. Úvod

Před touto bakalářskou prací mi téma morálního náboženství bylo naprosto cizí. Ač náboženství považuji za zajímavé téma, nikdy jsem se o něj nezajímala příliš do hloubky. Sama nejsem věřící a vždy jsem se co se týče víry považovala za skeptika. Časopis Protestant mi byl doporučen mou vedoucí bakalářské práce a po zběžném pohledu jsem byla překvapena, jak se časopis, evangelický měsíčník, liší od mých očekávání. Upřímně jsem očekávala konzervativní a značně zaujaté články, ale opak byl pravdou. Proto jsem se rozhodla zaměřit na to, jak časopis nahlíží současné problémy ve společnosti, hlavně problémy, které mají co dělat s diskriminací a stereotypy, jelikož se jedná o téma, o které se dlouhodobě zajímám a které je mi blízké. Zaměřuji se tak na články, které mají, co dočinění s nedávnou uprchlickou krizí, s náhledem na homosexualitu a s problémem genderu a feminismu.

Aby bylo možné vybrané články analyzovat, je třeba stanovit si kritéria, podle kterých budu náhled časopisu Protestant hodnotit. Tím se zabývám v první části práce, kde nabízím stručný pohled na problematiku toho, co pro potřeby bakalářské práce nazývám morálním náboženstvím a jak tento pojem definuji a vnímám. Tato část bakalářské práce také nabízí stručné shrnutí české reformace, která je myslím pro pochopení kontextu a pro úplnost informací důležitá.

V druhé části bakalářské práce se pak zabývám samotnými články z časopisu Protestant, které jsem zvolila podle předem stanovených témat, jež jsou mi blízká a která dle mého názoru mají potenciál dobře ilustrovat aspekty mnou definovaného morálního náboženství. Právě tyto aspekty hledám ve vybraných člancích.

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda vybrané články časopisu Protestant splňují předpoklady mnou definovaného morálního náboženství. Jinými slovy mi jde o to zjistit, jakým způsobem autoři článků nahlízejí na problémy současné společnosti a zda tento způsob je blíže morálnímu náboženství či představě náboženství jakožto značně konzervativního a netolerantního konstrukt, což souhlasí s představou, jakou jsem o náboženství sama měla před napsáním této bakalářské práce.

V první části práce čerpám především z knihy Jana Sokola *Etika a život* a z knihy *Desatero v životě židů a křesťanů*. Dále uvádím přednášky a články, které slouží k lepšímu objasnění mého záměru, jako například přednášku Zdeňka Pince z bakalářského kurzu *Je*

křesťanství morální náboženství? či příspěvek do časopisu Aluze o díle Vladimíra Vokolka, které se mi bohužel nepodařilo sehnat v celé jeho celistvosti. V druhé části je mým hlavním zdrojem časopis Protestant.

2. Uvedení do problematiky

2.1 Kontroverze a „drzá krotkost“

Pro účely této bakalářské práce zvolím pouze specifické typy článků časopisu Protestant, které reagují či diskutují současné problémy společnosti. Chci se zaměřit především na problémy, které lze označit za kontroverzní, a proto je třeba si tento pojem definovat.

Podle M. Dascala je kontroverze jedním z typů polemického dialogu. Debata o jednom konkrétním kontroverzním tématu se často může rozvinout v debatu o dalších a dalších problémech, jak se objevují další a další nesouhlasné názory. Kontroverze tak zahrnuje odlišné názory ohledně řešení problému i odlišné nesouhlasné postoje a preference účastníků. Samotný problém není vnímán jako chyba, která má být napravena – účastníci debaty v jejím průběhu spíše shromažďují a prezentují argumenty, které posilují jejich pozici. Jde vlastně o to, kdo je přesvědčivější, a kontroverze může být vyjasněna, například když jeden z účastníků ostatní přesvědčí o své pozici, nebo když účastníci akceptují odlišnost jednotlivých pozic (Hirschová, 2013).

Podle této definice se tedy zdá, že kontroverze vlastně nevede k žádnému jednoznačnému závěru. Dle mého názoru se jedná o slovní přetahování, které může, avšak i nemusí mít jasného vítěze. Proto chci předložit alternativu ke kontroverzi. Pro bližší objasnění mého záměru jsem zvolila článek právě z časopisu Protestant, nazvaný Chvála krotkosti.

Autor poukazuje na krotkost jako na jednu ze zásadních křesťanských hodnot, ovšem zdůrazňuje, že je třeba se na krotkost dívat jinak než pouze negativně (Flek, Protestant 2/2017).

Autor prezentuje překlad bible²¹ a poukazuje na to, že hebrejské slovo použité pro krotkost je slovo *marpe*, jehož základní význam je odvozen od slova *rafah*, což znamená léčit. Toto slovo může ve specifických kontextech znamenat zhojení ve smyslu zklidnění či změkčení, což podporují i anglické předklady, které používají slova jako *gentleness*. Jedná

se tedy o jemnost, citlivost a mírnost. Starozákonní výroky jako v Přísloví 15, 4, které zní: „Krotký jazyk je stromem života,“ pak ukazují, že hrubá síla není vždy nejlepším řešením. Krotkost není slabostí či hloupostí, ale hodnotou „z jiného světa“,¹ která nad současným světem vítězí (Flek, Protestant 2/2017). Právě na takovou krotkost se chci v této práci zaměřit. Podle tohoto článku tak lze překlenout roztržku vzniklou z protichůdnosti názorů dle slov Ježíše Krista: „Nepřišel jsem svět soudit, ale spasit“ (genesis 3,8).

Jak článek dále rozvádí, novozákonní texty vyjadřují stejnou myšlenku řeckými slovy ‚*praus*‘ a ‚*prautés*‘, které ve spojení s lidským jednáním znamenají jemnost, pokoru, mírnost či šetrnost. Dá se mluvit o opaku hrubosti, o síle, která bere ohled na slabost druhého (Flek, Protestant 2/2017). Toto slovo se objevuje i v Matoušově evangeliu, například v Ježíšově výzvě k následování: „Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mě, neboť jsem mírný a pokorný v srdci...“ (Matouš 11,29).

Tento článek pochází z roku 2017 z pera Alexandra Fleka, který se v souvislosti s náporom uprchlíků z islámského světa zamýšlí nad tím, co jsou vlastně evropské hodnoty. V době takzvané uprchlické krize se mnoho lidí ohánělo „evropskými hodnotami“ a strachem, že o ně kvůli uprchlíkům přijdou, avšak otázka, co vlastně jsou tyto evropské hodnoty, nenacházela vhodnou a shodnou odpověď, neboť zmiňované umění, vzdělanost, věda, města, bohatství, infrastruktura, muzea, divadla apod. mají i svou odvrácenou stránku v nevzdělanosti, odpadcích, marginalizaci obyvatelstva, globalizaci apod. Alexander Flek se zaměřil na základy evropských hodnot a objevil je ve slově krotkost, které má jakožto hodnota biblický, či-li židovsko-křesťanský původ. Právě proto mě s doporučením mé vedoucí práce napadlo, že by bylo zajímavé se na tuto vlastnost evropského a křesťanského myšlení podívat detailněji a hledat ji ve vybraných článcích časopisu Protestant. Jinými slovy budu ve článcích hledat tuto křesťanskou hodnotu krotkosti. Budu hledat porozumění, nikoliv hrubou sílu či kapitulaci, že každý má svou pravdu, jak by diktovala kontroverzní debata. Předkládám tak hypotézu, že v článcích se nejedná o kontroverzi ale o konfrontaci s daným problémem, který není nahlížen hrubou silou, nýbrž výše zmíněnou „krotkostí“. Pro účel této bakalářské práce tomu, co chci zkoumat, budu pracovně říkat morální náboženství a tuto „krotkost“ určuji jako jeho hlavní rys.

Kromě krotkosti samozřejmě existují další křesťanské hodnoty. Mezi nejznámější patří učení Ježíše Krista, ze kterých mohu zmínit například odpuštění hříchu (Matouš 6,12) a

¹ <https://protestant.evangnet.cz/pro-homine-2017-chvala-krotkosti>, zobrazeno ke dni 27.07.2020

bezpodmínečnou lásku k bližnímu (Lukáš 6,27 – 28). Myslím si však, že hodnota krotkosti dobře slouží účelům této bakalářské práce, a proto se zaměřím hlavně na ni.

Pro úplnost jsem se také nechala inspirovat kapitolou Řeč a rozhovor z knihy *Člověk jako osoba* od Jana Sokola, kde jsou rozlišeny dva typy rozhovoru. Prvním je rozhovor účelný a účelový, v němž se mluvčí přesvědčují, vyměňují si stanoviska, a to své hájí a od začátku sledují předem stanovený cíl, tedy zvítězit nad svým soupeřem. Jde zde tedy o vítězství a porážku, o to, zda jedna strana přesvědčí tu druhou a často tak dokonce ani nedochází k řádnému rozhovoru (Sokol, 2000). Tento typ rozhovoru se tak velice podobá výše zmíněné definici kontroverzního dialogu.

Druhým typem je pak skutečný rozhovor neboli setkání, kde o úspěchu nerozhoduje řečnická dovednost, ale pravda se sama obhájí právě v kritickém rozhovoru. Jinými slovy se pravdivé slovo samo obhájí v konkurenci, jako například v řečnickém střetu dvou obhájců u soudu se nakonec kauza spravedlivě rozřeší. Rozhovory tohoto typu nemají žádný prvotní cíl ani ambice, jsou spíše nahodilé a posilují společenské vztahy, ale mohou mít nečekané vyústění, kdy se při tomto typu řeči může objevit něco, co si nikdo ze zúčastněných nepřinesl a co vzniklo teprve zde společným úsilím. V případě otevřené diskuse ve sféře vědy, politiky a podobně, tak lze tímto způsobem nalézt radu či myšlenku, která nám do té doby unikala (Sokol, 2000). Jak píše Jan Sokol, zdá se, že možná právě to měl na mysli Platón v pasáži Sedmého listu (EP, List Sedmý, 341c.), kde se píše: „*Ode mne jistě o tom není žádného spisu a také nikdy nebude; neboť to nijak nelze pověděti jako jiné nauky, nýbrž z hojného soubytí a soužití oddaného té věci najednou, jako plamen vznícený od vylétlé jiskry, vznikne to v duši, a pak se již samo živí.*“²

Právě tento druhý typ rozhovoru či diskuse, ze které se rodí nové „jiskry“, jež následně živí další diskusi, je něco, co mě bude při analýze článků zajímat. Budu tak hledat plodnou diskusi v souladu s výše zmíněnou krotkostí, ne účelový rozhovor, kde jde jen o to druhé přesvědčit o svém stanovisku stůj co stůj.

Na závěr bych ráda zmínila zvláštní formu rozhovoru, kterou je modlitba. Zmiňuji ji převážně proto, jelikož kázání a modlitby jsou zásadní složkou časopisu *Protestant*, bez které se žádné číslo neobejde. Jak píše Jan Sokol, modlitba je typickým projevem

² Sokol, Jan, *Člověk jako osoba*, UK – Institut základů vzdělanosti, 2000, strana 111 [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/www/384/30618506/koncepty/Jan-Sokol-Clovek-jako-osoba.pdf>

individualizovaného náboženství. Modlitba je svým způsobem formou rozhovoru, i když adresát je nepřítomný, jelikož v očích věřícího člověka bůh všechno podstatné již sdělil ve svém zjevení i ve svých činech. V monoteistických náboženstvích se modlitba ještě více přibližuje rozhovoru, jelikož je chápána jako odpověď na boží slovo a zjevení a směřuje více k vyjádření vděčnosti za nijak nezasloužené dary než k prosbám, které však často na vyjádření díky navazují (Sokol, 2000). Tato definice modlitby ilustruje podle mého názoru „krotký“ vztah k bohu a ač se při analýze článků nebudu zaměřovat na modlitby či kázání, budu v článcích, které obsahují dominantní náboženskou složku, hledat krotkost jakožto hlavní rys pro účely bakalářské práce definovaného morálního náboženství.

2.2 Mrav a morálka

Vzhledem k tomu, že chci zkoumat to, čemu pracovně říkám morální náboženství, je třeba si ujasnit a definovat, jaký úhel pohledu jsem si zvolila při nahlížení na to, co je morální a co není. ‚Morální‘ v tomto případě chápu v obecném slova smyslu a zaměřuji se tak na obecné chápání toho, co je morální v dnešním sociálním světě, ne pouze na morální v náboženském kontextu. V obecném povědomí morálka znamená celkovou představu správného jednání ve společnosti (Gert, 2017), avšak pro bližší objasnění mého záměru a cíle této bakalářské práce jsem se rozhodla čerpat především z knihy *Etika a život* od Jana Sokola.

Jan Sokol mluví o etice – jinými slovy praktické filozofii – jako o způsobu jak dobře a lépe jednat, učit se zdatnosti a dobrým se ve výsledku stávat. Je to právě etika, co rozlišuje mezi dobrým a špatným, a lze tedy v souvislosti s ní mluvit o myšlení o mravnosti (Sokol, 2010). Již Aristoteles předkládal myšlenku, že praktická filozofie se má zabývat především tím „*co je v naší moci a co námi může být vykonáno.*“³ Mnoho dalších filozofů se také zajímalo o otázku mravního myšlení, čeho se takové myšlení týká a čeho nikoliv (Sokol, 2010). Jan Sokol zmiňuje například Kantův koncept „*dvou říší*“⁴ a rozlišuje tak mezi světem nutnosti, kde vládnu přírodní zákony, a světem svobody, kde se sami rozhodujeme. I Descartes předložil myšlenku, že cokoliv závisí na druhých, není pro vlastní hodnocení člověka významné. Podle Jana Sokola se tak jedná o tendenci omezit lidskou odpovědnost

³ Sokol, Jan, *Etika a život*, Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-063-3, strana 24

⁴ Sokol, Jan, *Etika a život*, Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-063-3, strana 24

na svět, kde jedinec odpovídá jen za to, co způsobil, avšak nad důsledky svých rozhodnutí a jednání si nemusí lámat hlavu. V dnešním světě, který je daleko komplexnější než v minulosti, je však třeba dívat se na mravní myšlení jako na veřejného žalobce, který se snaží čelit možným ohrožením a je si vědom toho, že důsledky našich činů (či ne-činů) ve výsledku dopadnou na nás a naše potomky (Sokol, 2010). Z mého pohledu je tento pohled na mravní myšlení velice důležitý, jelikož právě uvědomělost toho, jaký dopad naše činy mají na naše okolí a budoucnost, je jedna z věcí, kterou chci hledat v článcích časopisu Protestant.

Jan Sokol dále píše, že jednání je často vnímané jako různě podmíněné a jako odpověď na výzvu či událost či jako prostředek k dosažení nějakého cíle či milníku. Podle Jana Sokola by se však praktická filozofie měla zabývat vedením lidského života, jednáním a rozhodováním v celé jeho šíři. A zde právě Jan Sokol rozlišuje morálku a mrav, kdy morálka je vyjádřena pravidly a je tak něčím, čím se ve svém jednání dobrovolně omezujeme. Oproti tomu mrav zahrnuje různé podmíněnosti a sociální rámce jednání a také jeho důsledky a cíle (Sokol, 2010). Podle této definice je tak pro mou bakalářskou práci stěžejní právě ‚morálka‘, nikoliv ‚mrav‘. Za morální tak nepovažuji pouze dodržování pravidel určených společností, ale uvědomělost ohledně dalekosáhlých a často nepředvídatelných důsledků, které naše slova či činy mohou mít na ostatní. Samozřejmě si nemyslím, že je možné vést jakoukoliv diskusi bez jakýchkoliv negativních následků, ale věřím, že pokud si je člověk vědom svého možného vlivu na okolí, projeví se to i ve stylu psaní. Znovu se tedy vracím k myšlence krotkosti a tolerance, k myšlence krotké diskuse, která bere ohled na druhé a nesnaží se je ušlapat pod svými argumenty.

Jak Sokol dále předkládá, že naše jednání ovlivňuje životy lidí kolem nás. Většina lidí v dnešní době žije část svých životů jako svobodní občané ve svém soukromí. Na tento život si vydělává tím, že ve své druhé části života chodí do zaměstnání, kde jedná podle příkazů jiných a zachází s prostředky, které jim nepatří. Pravidla patří k životu, jak Jan Sokol dokazuje na příkladu se hrou; bez pravidel nelze hrát hru a čím lepší pravidla a soudce, tím lepší i hra. Svoboda mezi lidmi tak vždycky byla a je vymezena pravidly. Pravidla jsou jistým způsobem prostředek, který nám pomáhá orientovat se v našem jednání, ale není jedinou odpovědí na otázku, čím se lidské jednání řídí a jak lidé rozlišují mezi lepšími a horšími rozhodnutími (Sokol, 2010). Předpokládám, že dodržování těchto nevyslovených pravidel je samozřejmostí, i co se týče časopisu Protestant, proto se spíše zaměřím na to, čím se lidské jednání řídí, pokud není k dispozici žádné pravidlo. Myslím, že v případě

kontroverzních témat neexistuje žádné pravidlo, které určuje, kdo má pravdu, a proto právě vzniká diskuse. Otázkou však zůstává, jak je výše zmíněno, podle čeho tedy lidé rozlišují a volí mezi dvěma či více různými názory, a právě tato volba se tak dá označit za určité jednání.

Jan Sokol rozlišuje mezi třemi rovinami právě toho, čím se lidé při svém jednání nechávají řídit. Jedná se o oblast seberegulace jednání, kterou Jan Sokol nazývá ‚mavní‘. V této oblasti pak určuje rovinu ‚společenského mravu‘, ‚individuální morálky‘ a ‚etiky‘ v užším slova smyslu, tedy hledání lepšího a nejlepšího (Sokol, 2010). Pro účely mé bakalářské práce bude stěžejní individuální morálka a etika, pro úplnost se však podíváme i na společenský mrav.

Společenský mrav je dle Jana Sokola nevědomý a automatický, tvořen vrstvou naučených kulturních stereotypů. Ty naše jednání omezují, ale také zjednodušují a umožňují nám reagovat naučenými způsoby, nad kterými nemusíme dlouho přemýšlet. Tento mrav je zpravidla převzat od rodičů či učitelů a přizpůsoben našim vrstevníkům. Jan Sokol společný mrav definuje jako *„souhrn naučených kulturních vzorců jednání a chování, k němuž společnost všechny své členy razantně vede.“*⁵ Společný mrav je účinný, avšak má své meze, především co se týká individuálně jednajících osob a odpovědných jednotlivců (Sokol, 2010). A konečně, jak se říká v bibli (Exodus, 23): „Nepřidáš se k většině, když páchá nepravosti.“ Jenže jak takovou nepravost poznat?

Starý Zákon uvádí přehled takových nepravostí ve svém Desateru. Starověké kodexy jako například Mojžíšův zákon pak stojí na hranici náboženské morálky a práva, ovšem také formuluje mravnost jako dobrovolné omezení, které nezáleží na tom, jak jedná většina. Toto omezení naopak platí i tehdy když většina jedná jinak (Sokol, 2010). A právě toto dobrovolné omezení je podle Jana Sokola hlavním obsahem výše zmíněné ‚individuální morálky‘. Moderní společnosti samozřejmě mají rozsáhlý právní systém, ovšem i tak zůstává určité jednání, jako např. lež, v oblasti individuální morálky, jelikož se jedná o dobrovolné rozhodnutí a omezení, co není právně stíhatelné a právem zakázané (Sokol, 2010). Toto rozhodnutí dobrovolně se omezit a být lepším člověkem vnímán jako další rys toho, co je morální. Nejde mi o to číst v člancích názory většiny, ale naopak o to, že autor se staví za svůj názor, i když to nutně nesouhlasí s většinovým názorem, ať už společnosti či církve obecně.

⁵ Sokol, Jan, *Etika a život*, Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-063-3, strana 68

Jak Sokol dále píše, že společenský mrav je kulturně podmíněný a při střetu rozdílných kultur tak dochází ke konfliktu rozdílných hodnocení. Homogenní společnost na odlišný mrav bude vždy reagovat nepřátelsky a označí tento neznámý mrav za nepravost. Individuální morálka se však staví nad tyto mravy a rozlišuje mezi podstatným a povrchním podobně jako biblické desatero formuluje základní společenské zásady, které však odlišuje od všeho ostatního, co může být jinak (Sokol, 2010). Právě tato schopnost rozlišit mezi podstatným a povrchním je něco, co bych ráda viděla v článcích časopisu *Protestant*; schopnost rozlišit mezi pravidly a zásadami, která jsou podstatná pro naši společnost a náboženství, a těmi, která naopak nejsou, ač většina může ze zvyku tvrdit opak. Jak jsem tedy již zmínila, individuální morálka, nikoliv společenský mrav, je stěžejním rysem toho, co pro účely této práce nazývám morální náboženství.

Mravní myšlení však nemůže být redukováno pouze na morálku pravidel, protože člověk by pak přicházel o svou schopnost tvořit, o schopnost svobodně hledat lepší a nejlepší. Tuto oblast Jan Sokol nazývá etikou. Člověk hledá, vynalézá, srovnává a volá nejen podle pravidel, ale podle něčeho jiného. Otázkou je, podle čeho by se pak měla zabývat právě etika (Sokol, 2010).

Jan Sokol uvádí příklady možných odpovědí na tuto otázku. Například zmiňuje biblické Zlaté pravidlo, které říká: Co nechceš, aby ti jiní činili, nečini ty jim. Dalším příkladem může být Kantův kategorický imperativ, který se dá shrnout jako: Jednej podle zásady, o které bys chtěl, aby se stala obecným zákonem. Oproti tomu R. Spaemann předkládá, že například v křesťanském vedení života jde spíše o konečné štěstí než o spravedlnost. Motivy křesťanského života jsou však značně odlišné, jelikož se jedná o náboženskou víru, která svůj konečný cíl nehledá, nýbrž přijímá. Konečnému štěstí se v křesťanství říká „spása“, ta však není z tohoto světa a nemůže se tak stát motivem správného jednání, jelikož jedinec si tuto spásu nemůže svými činy vydobýt. Křesťanství tak pracuje s předpokladem přirozeného zákona, který je lidstvu dán jako předpoklad a vodítko pro dobrý život. Také anglická reformace vidí poslání člověka především v hledání štěstí a John Locke tvrdí, že člověk má jednat v souladu se svým přirozeně daným cílem a vlastní představou štěstí (Sokol, 2010). Toto tvrzení dobře vystihuje to, co si představuji pod pojmem morální náboženství. Kromě aspektů zmíněných výše si myslím, že v rámci morálního náboženství by se skutečně mělo jednat nejen podle tohoto přirozeně daného cíle, ale také podle individuální představy štěstí každého jednotlivce. To se mi zdá dobrým vodítkem pro správné jednání.

Povaha mravu, morálky a etiky se mění v okamžiku, kdy se hodnocení vlastního jednání přestává řídit názory ostatních a stává se něčím vnitřním. Společenský mrav se stává pouhou etiketou či zdvořilostí a mravní hodnocení se přesouvá do oblasti individuální morálky (Sokol, 2010). Osobně tomu rozumím tak, že skutečně morální člověk se tedy řídí převážně individuální morálkou, která vychází z jeho vlastního svědomí (ke kterému ale nutně patří můj ohled na druhého), a nikoliv z hodnocení a názorů ostatních.

Jan Sokol však hledá odpověď na výše zmíněnou otázku i v systémech mravu, morálky a etiky, jež předcházely praktické filozofii a jež byly a stále jsou součástí náboženství. Tyto systémy se opírají o společně sdílené a přijímané závazky za dary života a světa. O náboženské morálce lze hovořit převážně v kontextu monoteistických náboženství, kdy bohu záleží daleko více na lidském jednání než specifických rituálech. Člověk se tak bohu zalíbí tím, jak se celý svůj život řídí jeho vůlí a jak jedná s druhými lidmi. Náboženská morálka v křesťanském kontextu je tak vyjádřena známým Desaterem. Náboženství je však člověku dané zvnějšku a je založené na přijetí nepodmíněné autority (Sokol, 2010). Osobně si však myslím, že ač je tato nepodmíněná autorita daná zvnějšku, jejím dobrovolným přijetím a akceptováním se může stát i něčím vnitřním a může tak sloužit jako základ individuální morálky věřícího člověka.

Jan Sokol však jde dále do minulosti k rodovému „náboženství“ usedlých zemědělců, které lze nepřesně nazvat uctíváním předků neboli manismem. V těchto společnostech dům zpravidla zahrnuje zděděnou půdu a celá rodinná jednotka se tak žije z toho, co převzali od předků, a právě k nim se obrací i jejich úcta. Uctívání předků má však i druhou stránku, obrácenou do budoucnosti a prezentovanou povinností zajistit pokračování rodu (Sokol, 2010).

Zajímavý je zde právě pohled na člověka jako na dědice bohatství, které přijal a má odkázat těm, co přijdou po něm. Jak píše Jan Sokol, i my, v dnešní moderní společnosti, žijeme ze zděděného, ať už se jedná o bohatství biologické či kulturní. Jedná se o dědictví, které nelze vrátit a které je spojeno se závazkem, že dědic za ně odpovídá a jednou toto dědictví odkáže dále. Dědic tak není svrhovaný majitel, ale dočasný správce, které svěřené přijme, vyčistí a prohloubí, a nakonec odkáže někomu dalšímu. Každý člověk na samém začátku přijímá život od svých rodičů, ke kterému se následně přidává spousta dalších zděděných věcí, jako například socializace, mateřský jazyk, zavedené vzorce jednání a podobně. V širším slova smyslu pak lze hovořit i o předávání lidské kultury neboli všeho

toho, s čím se člověk nerodí, ale bez čeho by se dnes již neobešel. Toto kulturní a společenské předávání však také umožňuje pomalé šíření inovací, novinek a změn. Jedinec tak získává zkušenosti a vědomosti druhých, což v něm budí zájem se na tomto kulturním bohatství aktivně podílet (Sokol, 2010).

Tato myšlenka dědictví a odpovědnosti sice nemůže nahradit lidskou mravnost, ovšem podobnou představu lze nalézt snad ve všech lidských kulturách. Tato představa s sebou přináší jisté vědomí bytostné sounáležitosti a solidarity člověka a světa. Oproti jednostrannému soustředění na morálku a právo nabízí každému lidskému životu orientaci a smysl a neznamena jen omezení. Nesoustředí se krátkozrace na různé problémy současnosti, ale otevírá výhled do budoucnosti, která dalece přesahuje naše jednotlivé životy (Sokol, 2010). Právě tento výhled do budoucnosti si dovoluji spojit s výše zmíněnou uvědomělostí ohledně následků našich činů, kdy si jedinec uvědomuje svůj dopad na svět.

Podle mého názoru se tak hledání lepšího a nejlepšího může řídit snahou zanechat po sobě lepší svět, než do kterého jsme se narodili. Co je lepší a horší pak záleží na individuální morálce a vlastní etice člověka, ať už je založena na představě štěstí či etice dědice. Osobně si myslím, že štěstí může pramenit i z vědomí, že člověk po sobě zanechává lepší svět v podobě svého ‚dědictví‘. Když tedy hovořím o morálním náboženství, nemyslím tím náboženství založené na morálce, ale náboženství, které vystupuje ze svého vlastního stínu a je schopno obstát jako ‚morální‘ i v laickém světě, tedy ve výše zmíněných a popsanych dvou rovinách: individuální morálce založené na přirozeně daném cíli a vlastní představě štěstí (s ohledem na druhého) a etice dědice. Právě tyto dvě roviny v kontextu mé bakalářské práce představují to, co je ‚morální‘ a při analýze článků časopisu Protestant tak budu posuzovat, zda uchopení a diskuse daného problému odpovídá filozofii těchto rovin. Jak jsem již zmínila výše, jde mi o krotkost, uvědomělost, nekonformitu a snahu zanechat po sobě něco lepšího.

2.3 Náboženství založené na morálce

Co to znamená, když se mluví o náboženství založeném na morálce? Jaký je rozdíl mezi náboženstvím založeném na morálce čili křesťanstvím a jinými polyteistickými náboženstvími? Křesťanství je do jisté míry založeno na mytologii a stejně tak můžeme u nekřesťanských náboženství nacházet morální stanoviska. V případě křesťanství, jak jsem

pochopila z níže uvedených zdrojů, je však důležité pochopit smysl mýtu a uvést tak nadpřirozený příběh do denního pozemského života, do praxe, a právě to umožňuje svobodné rozhodování, v čemž spočívá morálka. Morální náboženství je tak ve své podstatě založeno na svobodě se rozhodovat v rámci mytologie daného náboženství, která může být vyložena různými způsoby. A právě svoboda tohoto výkladu je něco, co je pro mou bakalářskou práci důležité a co budu hledat v článcích časopisu Protestant.

Pro lepší objasnění mého záměru bych se ráda obrátila na přednášku Zdeňka Pince, kterou měl v kurzu „Je křesťanství morálním náboženstvím?“. Zdeněk Pinc vykládá, že staré náboženství mělo charakter směny (něco za něco mezi lidmi a božskými bytostmi) a často se stávalo, že například v závěru války byl poražený bůh zlikvidován a poražení převzali vítězné, a tedy lépe kompetentní bohy. Hebrejské náboženství zde tedy představuje značně unikátní výjimku. Z hlediska evangelické tradice je křesťanství náboženstvím vyznavačským, kdy je vyznávána láska bohu, avšak Zdeněk Pinc křesťanství nazývá také náboženstvím morálním a kráčí tak ve stopách Jana Patočky a jeho přednášky Duchovní člověk a intelektuál (Oikumena, 2020).

Jak Zdeněk Pinc uvádí, podle Jana Patočky je zakladatelem morálního náboženství řecký filozof Platón. Filozof je jiné označení pro duchovního člověka, který se snaží sdělit lidem pravdu, ač to často vede k jeho zabití, zatímco intelektuál lidem říká to, co chtějí slyšet. Sokrates, Platónův učitel, byl duchovním člověkem a po jeho smrti Platón sepsal svůj spis zvaný Ústava, který popisuje, jak by musela vypadat obec, ve které by duchovní lidé nemuseli pro pravdu zemřít (Oikumena, 2020).

Jak tato obec vypadá, není pro účely mé bakalářské práce důležité, avšak chtěla bych zmínit, že Platón v ní, jak vykládá Zdeněk Pinc, nahrazuje olympské bohy ideou dobra neboli ideou idejí, o kterou má člověk v životě vždy usilovat, ač jí nemůže nikdy dosáhnout. To mi značně připomíná snahu o hledání nejlepšího, jak ji popisuje Jan Sokol výše. Zlo je pak charakterizováno jako nedostatek dobra, jelikož samo o sobě žádnou ideu nemá. Každé náboženství pak nutně potřebuje postavu, která komunikuje s lidmi a v Platónově případě je to Sokrates. Sokrates podobně jako Ježíš Kristus byl popraven jakožto obětní beránek, ač byl tím nejlepším ze všech, a bere tak na sebe hříchy všech okolo sebe. Podle Zdeňka Pince byli první křesťanští myslitelé, včetně apoštola Pavla, značně ovlivněni Platonismem a postavou Sokrata a křesťanství se tak narodilo jako platónská zbožnost pro širší veřejnost (Oikumena, 2020).

Jak dále říká Zděnek Pinc ve své přednášce, křesťanství tak jako morální náboženství již vzniklo, avšak jak se na místo křesťanského filozofa začal místo Platóna dostávat Aristoteles, postupně se změnilo v křesťanství ne plně morální, ale spíše mravní. U Aristotela je bůh nehybný a zároveň je dárcem pohybu, je jistou hvězdou, která v sobě neobsahuje žádnou ideu či etiku. Pro lidskou svobodu to tak znamená, že jednání nemůže být regulováno ideou, jelikož ideje jsou podle Aristotela neměnné a svoboda rozhodování je jen iluzí. Křesťanství tak není morálním náboženstvím ze své podstaty. Jak například tvrdil Augustin, pokud člověk jedná mimo boží vůli, jedná zle, a tudíž je zatracen, a proto musí omezit svou vlastní vůli a podřídít se boží vůli. Jiný myslitel, Pelagius, však předkládal, že následovat boha jen protože se bojím trestu či se těším na odměnu, nemá s morálním náboženstvím nic společného. Křesťanství je přece jen založeno na tom, že všichni nakonec musí být spaseni. Zděnek Pinc na to má vlastní odpověď a uvádí křesťanskou modlitbu jakožto příklad. My se modlíme, aby nás bůh neuvedl v pokušení a zbavil nás všeho zlého, avšak bůh nás nepokouší a nezkouší⁶. V případě Boha jde o milosrdenství a odpuštění, avšak bůh nám nemůže odpustit za nás, jelikož si nejdříve musíme odpustit sami svým viníkům (Oikumena, 2020).

Dovolím si tedy tvrdit, že bůh není soudce, který člověka ztrestá za jeho hříchy, avšak milující otec, který hříchy bezpodmínečně odpouští, jelikož nakonec všichni lidé mají dosáhnout spasení (oproti tomu, jak to myslel Augustin). V pozemském životě křesťanského člověka tak tedy jde o to, aby ho žil podle svého nejlepšího svědomí a podle toho, jakým způsobem rozumí výkladu svého náboženství. Tento výklad je svobodný a neměl by být omezen tím, co říká církev či jiná autorita, jelikož víra je něco velice osobního a každý by tak s ní měl mít možnost naložit podle svého. A právě tento sentiment budu hledat ve vybraných článcích časopisu Protestant, sentiment věřícího člověka, který je tolerantní a nekonformní.

Výše jsem uvedla, jak pro účely této bakalářské práce přemýšlím o morálce a o tom, co je morální v obecném čili laickém slova smyslu. V této části se tedy chci dále zaměřit na základní morálku křesťanského náboženství, kterou bezpochyby prezentuje Desatero. Pro tento účel budu vycházet především z knihy Desatero v životě židů a křesťanů. Ač analýza všech deseti přikázání není pro mou bakalářskou práci stěžejní, kniha mně osobně jako

⁶ Tato myšlenka je motivována snahou papeže Františka změnit v modlitbě Otče náš právě z tohoto důvodu větu „neuved nás v pokušení“, protože bůh nás nepokouší, neboť nás stvořil svobodné.

laikovi⁷ značně otevřela oči k daleko mírnějším interpretacím textu Desatera a myslím si, že pro nevěřícího člověka může následující výklad přinést nový pohled na křesťanství jako takové. Sama jsem byla překvapena mírností a tolerancí, která je v knize prezentována, a proto bych zde ráda prezentovala stručné shrnutí, jelikož si myslím, že může přispět k objasnění toho, co očekávám od článků z časopisu Protestant.

Jak v knize píše Stern a Pöhlmann, Desatero přikázání pochází od Boha, který v něm shrnuje svou vůli a jedná se tedy o nadčasově platné a definitivní normy. Imperativní charakter má Desatero právě proto, že je přikázal bůh a nikoli lidé. Přikázání jsou zákon smlouvy a člověk se prostřednictvím Desatera stává božím partnerem ve smlouvě (Stern, Pöhlmann, 2006). Slovo ‚partner‘ je zde obzvláště důležité, jelikož jak uvádí Pöhlmann: „Desatero přikázání jsou pravidla ke svobodě, nikoli bičem na otroky.“⁸ Jedná se o „směrovky ke svobodě“⁹. bohužel bylo v dějinách křesťanství používáno jako východisko represivní morálky, která na jedince vyvolává tlak a přináší strach. Právě kvůli tomu je i dnes hlavním problémem to, že tato přikázání jsou nám vnucována, avšak v nás nerezonují (Stern, Pöhlmann, 2006).

Stern uvádí, že ve všech deseti přikázáních jde především o to předávat dále boží lásku. Desatero je smlouva lásky, kterou bůh daroval lidem a lidským údělem je tak předávat tuto boží lásku, nikoli jen lidskou lásku. Všechno dobré, co činíme, přijímáme od Boha a bůh tak činí skrze nás. Luther ve svém Velkém katechismu píše, že člověk je jen „potrubím“. Jinými slovy člověk není pramenem lásky, pouze jejím potrubím a když člověk jedná podle přikázání, jedná v něm bůh a jednání jedince tak spočívá pouze v tom, že Boha jednat nechá (Stern, Pöhlmann, 2006).

Jak je již zmíněno výše, přikázání představují cestu ke svobodě. Desatero osvobodilo židy od služby cizím božstvům a místo toho se židé stali služebníky božími – Hospodinovými. Služba bohu je dobrovolná, na rozdíl od služby lidem, což je povinnost (Stern, Pöhlmann, 2006). bohužel v křesťanské socializaci, jak uvádí Pöhlmann,

⁷ Původní význam slova laik znamená opozitum ke klerikovi. Laik není vysvěcen, klerik má svěcení. Laik je král a císař, proto do věcí teologických nemá co mluvit, to může jen papež a kněz. (takto to rozdělil Řehoř VII v Dictatus papae.) Ale nevylučuje se, že laik je taky věřící křesťan. V sekundárním smyslu slovu laik rozumíme jako tomu, kdo je křesťanstvím netknutý, případně neznaboh, pohan, v nejhorším případě ateista.

⁸ Horst Georg Pöhlmann, Marc Stern, *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, 2006, ISBN 80-7021-783-9, strana 18

⁹ Horst Georg Pöhlmann, Marc Stern, *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, 2006, ISBN 80-7021-783-9, strana 18

představovalo Desatero jistou etiku povinnosti, která jen vštěpuje povinné hodnoty, místo aby uskutečňovala hodnoty, které vedou k seberozvoji člověka. Jak je zmíněno výše, tyto hodnoty jsou lidem vnucovány, místo aby v nich rezonovaly. Údělem Desatera však není nutit jedince k obtížnému vykonávání povinností, nýbrž má přinášet radost a potěšení. Jinými slovy nás má hnát kupředu, a ne zpomalovat v chůzi (Stern, Pöhlmann, 2006).

Stern i Pöhlmann se shodují v tom, že základním motivem Desatera je smlouva lásky. Láska je nejdůležitějším přikázáním, které není přímo uváděno, jelikož celé Desatero konkretizuje přikázání lásky k bližnímu. I podle křesťanské teologie existuje pro Ježíše pouze jediné přikázání, a to právě přikázání lásky, na kterém stojí všechna další přikázání. Ta platí jen tehdy, pokud je jimi prokazována láska. Všechna přikázání byla za dlouhou dobu jejich existence různě interpretována, takže toto tvrzení se může zdát poměrně zvláštní. Ale jak uvádí Stern, například přikázání „oko za oko“ nemusí člověku, který někomu vypíchl oko, nutně prikazovat, aby si také vypíchl oko, ale místo toho druhému dát náhradu v hodnotě oka, čímž je škoda napravena (Stern, Pöhlmann, 2006).

Desatero je smlouva lásky, smlouva základních hodnot, které je třeba zprostředkovat sekularizovanému světu. Jak uvádí Pöhlmann, přikázání jsou důležitá především proto, aby chránila lidi před sebou navzájem a člověka před sebou samým (Stern, Pöhlmann, 2006).

Tento úvod dobře ilustruje, jak věřící člověk může chápat Desatero a pro mě jakožto laika je značně překvapivý. Bůh není tyran ani soudce, který od člověka něco vyžaduje. Naopak, Desatero je darem člověku, darem svobody a bezpodmínečné boží lásky a existuje proto, aby člověka chránilo. Hlavním poselstvím křesťanství (či židovství) je tak láska a svoboda, což se shoduje s tím, co jsem označila za důležité výše.

Pöhlmann ve svém výkladu Desatera často prezentuje „krotké“ křesťanské pojetí, pojetí, které se hezky shoduje s „krotkostí“ popsanou v předchozích kapitolách. Ráda bych uvedla pár příkladů pro ilustraci. V diskusi o prvním přikázání, které zkráceně zní: „Já jsem Hospodin, tvůj bůh; nebudeš mít jiného Boha mimo mne“, Pöhlmann předkládá, že se nejedná o žárlivost ze strany Boha, ale že bůh tímto osvobozuje člověka od všech klamných vazeb. Bůh vyvedl židy z Egypta, z domu otroctví a je tedy osvoboditel, dárce svobody. Podle Pöhlmanna je tak bůh přítomný v každém ‚zde‘ a v každém ‚ted‘ a je zde vždy pro člověka, takže se jedinec nemusí bát jiných pánů. Bůh je silnější než všechno, co lidem nahání strach (Stern, Pöhlmann, 2006). Podle tohoto výkladu tedy toto přikázání existuje pro ochranu lidí, což potvrzuje to, co bylo o Desateru řečeno výše.

V analýze druhého a třetího přikázání pak Pöhlmann přichází s překvapivými interpretacemi. Druhé přikázání zakazuje zobrazování Boha, avšak Pöhlmann toto vztahuje i na utváření si obrazu o svých bližních, jinými slovy hovoří o vytváření stereotypů. Třetí přikázání pak varuje před zneužitím božího jména, avšak Pöhlmann se domnívá, že nás toto přikázání učí, že každé slovo naší řeči je nezaměnitelná drahocennost a mělo by být tedy užíváno s opatrností (Stern, Pöhlmann, 2006).

Něco podobného je zmíněno i v diskusi o šestém přikázání: „Nezabiješ“. Pöhlmann předkládá, že láska k bližnímu svému zde přikazuje mlčet o hříších druhých lidí, nežalovat a nešířit drby, jelikož všechno jsou to jisté formy zabíjení skrze myšlení a slova (Stern, Pöhlmann, 2006).

Tyto interpretace jsou pro mě jako laika velice překvapivé, ale myslím si, že dobře tematizují „krotkost“ jakožto jednu ze základních křesťanských hodnot. Jak se v knize píše, celé Desatero lze vlastně shrnout modlitbou rabína Šneura Zalmana z Ljady, který řekl bohu: „*Nechci tvůj ráj, nechci tvůj budoucí svět, chci jen tebe.*“¹⁰ Jinými slovy jde v Desateru hlavně o lásku. To je pro mě osobně velice nečekaný závěr, avšak opět potvrzuje, že v morálním náboženství, nebo alespoň v mnou definovaném morálním náboženství, má jít hlavně o lásku a svobodu.

Jak se tedy Desatero čili morálka náboženství, liší od morálky antického náboženství? Pro zodpovězení této otázky čerpám z Oidipovského mýtu v díle Vladimíra Vokolka, jak je prezentováno v článku Martina Lukáše v časopise Aluze. Původní drama Oidipús tyrannos pochází z pera Sofokla.

Oidipús je synem thébského krále Láia a jeho manželky Iokasté. Kvůli věštbě, že krále Láia usmrtí jeho vlastní syn a pojme jeho choť za manželku, je však Oidipús pohozen v lese. Dítě je ovšem zachráněno a vychováno na dvoře jiného krále. Oidipús svůj domov opustí jako odrostlý mladík kvůli té samé věštbě, jak je zmíněno výše, avšak po cestě v šarvátce zabije několik mužů, včetně svého skutečného otce, krále Láia. Přichází do Théb, kde rozluští hádanku sfingy, a díky tomu se stává thébským králem a manželem Iokasté. Théby však zasáhne mor a ukáže se, že jeho příčinnou je přítomnost Láiova vraha. Oidipús tak odhalí pravdu o svém původu a na znamení své dřívější slepoty si vypíchne oči, zatímco Iokasté se oběsí. Oidipús následně opouští město i se svými dcerami (Lukáš, Aluze 1/2011).

¹⁰ Horst Georg Pöhlmann, Marc Stern, *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, 2006, ISBN 80-7021-783-9, strana 190

Tato hra velmi jasně ilustruje antické pojetí osudu jako něčeho nevyhnutelného a nepřekonatelného. Božské právo stojí vždy nad právem lidským a veškeré snažení člověka je odsouzeno k nezdaru, pokud nemá posvěcení od bohů. Vladimír Vokolek se ve svém díle zaměřuje na rysy osudovosti, náboženskosti a na morální rozměr díla Oidipús tyrannos a své úvahy prezentuje v textu z roku 1968, který nese název Odipovské variace (Lukáš, Aluze 1/2011).

Klíčovým motivem antické tragédie je osudovost a hra Oidipús tyrannos tak prezentuje snahu člověka obrátit se ke svobodě a prolomit okovy stanovené věštbou, která je však nevyhnutelná a snaha vyhnout se věštbě naopak vede k jejímu naplnění. Vokolek tuto ‚oidipovskou situaci‘ vztahuje k řádu křesťanství a zápasu člověka o vlastní spásu. Oidipús jakožto antický člověk a oběť nevyzpytatelného osudu stojí mimo spásu. Antický člověk je vlastněn bohy či osudem a jeho život vždy končí smrtí, porážkou, nutností, jako by člověk byl vinen už jen svým narozením. Život tak obsahuje smrt a točí se v neustálém kruhu a energie se tak ztrácí sama v sobě a v tomto kruhu života a smrti, do kterého byl člověk uvržen (Lukáš, Aluze 1/2011).

Vladimír Vokolek se následně zamýšlí nad rozdílem mezi Oidipem a Kristem a nad povahou Boha a jeho vztahu ke světu. Dochází k závěru, že bůh, který by s lidmi nechtěl mluvit, by neměl zapotřebí lidstvo stvořit. Vokolek předpokládá, že bůh k člověku promlouvá skrze rozum, ač Ježíš Kristus kladl důraz spíše na intuitivní, dětský způsob chápání. Podle Vokolka je Evangelium založeno na světle víry, na světle, kterým je Kristus sám a které člověku otvírá oči – oči, které v případě Oidipa byly oslepeny (Lukáš, Aluze 1/2011).

Jinými slovy, zatímco Oidipus je vázán nevyhnutelností, nevyzpytatelností a tragédií osudu, který si ne zvolil, křesťanský člověk na sebe dobrovolně bere vinu a trest za Adama a Evu s plným vědomím boží vůle. Člověk tak boží vůli vychází vstříc, nikoliv z donucení, ale z vlastní vůle. Jak je zmíněno výše v interpretaci Desatera, boží přikázání jsou vyjádřením lásky a svobody, a právě v tomto svobodném jednání je prolomen antický kruh tragédie života a smrti.

Znovu tedy předkládám, že to, co pro potřeby této bakalářské práce (čárka sem nepatří) definuji jako morální náboženství, je založeno na svobodě, lásce a „krotkosti“.

2.4 Českobratrská církev evangelická

Časopis Protestant je nezávislý evangelický měsíčník, a proto je dobré se stručně podívat na historii a zásady evangelické církve v Česku. Českobratrská církev evangelická vznikla v roce 1918 spojením dvou církví, které na českém, moravském a slezském území působily od doby, kdy Josef II. vydal Toleranční patent, který lidem umožnil se k těmto vyznáním svobodně hlásit. Tyto dvě církve byly Evangelická církev augsburského vyznání (vychází z luteránství) a Evangelická církev helvétského vyznání (vychází z kalvinismu). Třetím zdrojem je Jednota bratrská, která byla většinou přinucená odejít do exilu po Bílé hoře (Českobratrská církev evangelická).

Českobratrská církev evangelická vědomě navazuje na českou reformaci, která předcházela reformaci v Evropě. V počátcích této reformace stáli Jan Hus či jeho žák Jeroným Pražský, kteří poukazovali na mravní úpadek církve a kritizovali například prodej odpustků. Roku 1457 pak vznikla Jednota bratrská, a byla přeložena bible kralická (díky podpoře české protestantské šlechty, konkrétně hrabě Žerotín umožnil na svém panství v Kralicích zřídit tiskárnu) jakožto první česky psaná bible, která byla přeložena z původních jazyků. Po bitvě na Bílé hoře však byly všechny církve kromě římskokatolické na českém území zakázány. To se změnilo až s vydáním Tolerančního patentu roku 1781, který povolil existenci luteránské a kalvínské církve. Českobratrská církev evangelická však vznikla až roku 1918 po vyhlášení Československé republiky (Českobratrská církev evangelická).

Jak je prezentováno na oficiálním webu Českobratrské církve evangelické, evangelická zbožnost staví více na vztahu k bohu než na příslušnosti k církvi. Jediným a dostačujícím základem víry je bible a každý věřící je před Bohem zodpovědný sám za sebe a nemůže se odvolávat na poslušnost církvi. Evangelické církve se řídí tím, co je napsáno v bibli a všechno ostatní považuje za nepodstatné, avšak nezavrhuje některé tradice jako je například církevní rok či obrazy v kostele (Českobratrská církev evangelická).

Na rozdíl od římskokatolické církve, evangelické církve nestanovují přesné zákazy a pravidla víry, avšak vydávají doporučení na základě studia Písma, která mají sloužit jako vodítka pro rozhodování. Evangelické církve také nejsou jednotnou organizací, jakou je římskokatolická církev, a naopak se rozdělily na mnoho směrů a samostatných církví (Českobratrská církev evangelická).

Českobratrská církev evangelická se účastní ekumenického hnutí, jehož cílem je jednota církve a překročení hranic vlastního církevního společenství. Jak je napsáno na oficiálním webu, různá teologická pojetí a způsoby zbožnosti se nemusí nutně vylučovat, ale navzájem se doplňovat a obohacovat. Jedná se tedy o značně tolerantní a otevřené poselství (Českobratrská církev evangelická).

Ke zformování protestantských církví došlo v průběhu reformace neboli obnovení, se nazývá proces v křesťanské církvi, jehož cílem bylo napravit poměry v církvi a navrátit se ke křesťanství, jež by nebylo zatíženo tradicí (Horák, 1985). Co se však v průběhu reformace změnilo oproti katolické církvi? Protestantismus je založen na duchovnosti, kdy síla slova je víc než rituály a svátosti a stejně tak síla kázání je více než eucharistie. Je zde důraz na niternost víry, vlastní svědomí a vlastní osobní výklad Písma, což vyžaduje velkou duchovní práci, neboť každý je sám sobě knězem. boží slovo tak nemusí být nutně zprostředkováno knězem, každý si boží slovo může vyložit sám sobě. Například u luteránů jsou kněží pouze prostředníky, nikoliv nezpochybnitelnou autoritou. Jak u luteránů, tak i u kalvinistů existuje koncept vlády „z boží milosti“; jinými slovy je třeba poslouchat každou vládu, jelikož vrchnost je nám vždy dána od Boha. Zdrojem spásy je u luteránů pak sama bible, která vykládá sama sebe, a kalvinisté mají koncept tzv. predestinace, kdy ke spáse či k ztracení je člověk předurčen od narození. Kalvinisté pak kladou důraz obecně na skromnost, pracovitost a solidaritu jako základní hodnoty, avšak sám Kalvín například neodsuzoval hromadění bohatství, jelikož to podle něho vedlo k větší odpovědnosti za svůj majetek (Vojtíšek, 2004).

Základem protestantismu je tak duchovnost, svoboda víry a zamyšlení se nad vlastní vírou, snaha jí porozumět. To se mi zdá jako dobrý základ pro analýzu článků z časopisu Protestant, jelikož opět jde o svobodu a nekonformnost.

3. Časopis Protestant

Časopis Protestant není odborný, vědecký ani teologický časopis. Nestojí za ním přísná odborně fundovaná a církevními autoritami potvrzená redakční rada. Je to nezávislý evangelický měsíčník, který přináší texty o současných společenských událostech a otázkách pohledem protestantů. Časopis tak vytváří prostor pro otevřený a nezaujatý rozhovor o

sporných či nejednoznačných tématech a výběrově sleduje literární a filmovou tvorbu, poezii a výtvarné umění. Jak je napsáno na webových stránkách časopisu, měsíčník se zaměřuje také na překlady rozhovorů a dalších textů, které zprostředkovávají pohledy na události, o nichž se dle názorů autorů a přispěvatelů Protestantu v tuzemských, nejen křesťanských, médiích referuje jednostranně a nepříliš poučeně.

Časopis je určen všem bez rozdílu, tedy jak protestantům, katolíkům, tak i laikům, ač většina článků je z pera protestantských křesťanů. Základ časopisu tvoří příspěvky srozumitelné každému, avšak některá témata jsou probírána důkladněji a zejména články, které polemizují s vírou a věroučnými texty, mohou být pro naprosté laiky značně náročné. Takových článků se však v časopise vyskytuje poskrovnu.

Měsíčník je velice dobře přístupný, jelikož každé číslo se všemi články je zveřejněno na webových stránkách časopisu a vše je zcela zdarma. Časopis vychází také v tištěné podobě, avšak pro potřeby této bakalářské práce jsem využila jeho internetové verze. Každý rok vychází 10 čísel o 8 – 10 stránkách, přičemž první číslo bylo publikováno v roce 1992.

Jednotlivá čísla měsíčníku nejsou uniformní, avšak každé číslo zpravidla obsahuje články, které reagují na společenské události často doplněné rozhovorem s relevantní osobností. Články jsou aktuální a až na výjimky se zabývají současnými událostmi a problémy. Kromě rozhovorů s osobnostmi se často objevují také recenze knih či filmů, které nějakým způsobem tematizují určité společenské téma či téma náboženské. Každé číslo také obsahuje kázání, které má v protestantských církvích váhu modlitby a svátosti a které je často vztaženo buď vůči společenskému dění, či jiným obecným problémům, ať už každodenního či církevního života. Dále časopis obsahuje dvě pravidelné rubriky, které nechybí v žádném čísle a těmi jsou Pro homine a Hutně a chutně. Pro homine je zpravidla zamyšlení se ve filozofickém duchu nad určitým konceptem, jako např. nad konceptem multikulturalismu, a jeho vtažení k věroučným textům. Jinými slovy se jedná o polemiku nad tím, jak společnost vnímá určité koncepty a jak je možné je interpretovat a nahlížet na ně, v tomto případě prostřednictvím bible či textů významných protestantských duchovních.

Hutně a chutně je poté zpravidla krátký článek, který shrnuje významné události posledního měsíce. Tyto události jsou často relevantní k dominantnímu tématu čísla.

Jak je již zmíněno výše, časopis se otáčí okolo témat nejrůznějších oblastí aktuálního společenského, politického, ekologického apod. dění. Často například reaguje na tuzemskou politickou situaci či, jak lze vidět ze starších čísel, řeší otázku církevních restitucí.

Zpracování všech témat by ovšem dalece přesahovalo rozsah bakalářské práce, a proto jsem se rozhodla zaměřit na témata, která jsou mi osobně blízká. Časopis tak budu analyzovat v rámci tří témat, která se v časopisu objevovala či stále hojně objevují. Doufám, že prostřednictvím těchto značně kontroverzních témat bude možné ukázat ‚duši‘ časopisu a jak se zpracování těchto témat autory časopisu liší od představ toho, jak křesťanský založení lidé podle obecného názoru smýšlejí.

Témata, která jsem zvolila jsou: gender a feminismus, homosexualita, uprchlická krize a problém xenofobie/rasismu.

4. Cíle bakalářské práce

Tato bakalářská práce se zaměřuje na časopis Protestant a to, jak nakládá s tématy, které lze označit za kontroverzní. Cílem této práce pak je analýza článků, které se zabývají těmito tématy, z hlediska toho, co označují za morální náboženství. Jak uvádím výše, morální náboženství vnímám z širšího hlediska, ne tedy pouze teologického, ale i laického. Za morální náboženství považuji takové náboženství, které je řízeno hodnotami lásky, svobody a krotkosti. Láskou přitom míním jak lásku k sobě samému, k bohu, ale i lásku k bližnímu svému, přičemž tato láska by se měla vztahovat i na naprosté cizince. Svobodou pak nemíním pouze svobodu se vyjadřovat, ale také svobodu vykládat Písmo a další věroučné texty podle vlastního nejlepšího svědomí. Jak jsem zmínila výše, jde mi také o toleranci a nekonformitu. Kromě těchto aspektů mnou definovaného morálního náboženství za morální považuji také to náboženství, které je uvědomělé a ochotno vystoupit z vlastního stínu. Náboženství, které se řídí individuální morálkou založenou na přirozeně daném cíli a vlastní představou dobra a štěstí a etikou dědice. Nebudu však posuzovat celé křesťanství či evangelické vyznání, pouze způsob náboženského myšlení, který lze vyčíst z článků časopisu Protestant.

Jak už jsem zmínila, já sama nejsem věřící a vždy jsem se na křesťanskou víru, ať už v jakékoliv podobě, dívala se značnou skepsí. Má představa věřících křesťanů byla utvářena spíše těmi vokálněji hlasy a vždy jsem tak jakoukoliv formu křesťanské víry považovala za značně netolerantní a konzervativní. Myslím si, že spousta dalších laiků se mnou tento pohled sdílí, možná i jejich názor byl vytvořen mainstreamovými médii, a ani já jsem se

nikdy nesnažila křesťanství řádně porozumět a nesnažila jsem se vyhledávat ty takzvané umírněné hlasy. Časopis Protestant tak pro mě byl velkým překvapením, které mi značně otevřelo oči.

Předkládám tedy hypotézu, že časopis Protestant splňuje kritéria mnou definovaného morálního náboženství. Aby bylo možné tuto hypotézu potvrdit, musím v článcích najít výše zmíněné rysy morálního náboženství. Jinými slovy mi jde o to dokázat, že časopis Protestant není kontroverzní, nýbrž krotký.

4.1 Výběr článků

Články jsem volila podle výše zmíněných témat, avšak vzhledem k tomu, že tato práce se zaměřuje na problémy v současné společnosti, rozhodla jsem se použít zejména články z čísel od roku 2010 a výše s některými výjimkami. Jak lze vidět v Příloze 1, články jsem nevolila podle autorů, ač mnozí autoři se opakují, zejména v rámci jednotlivých témat. Na názor autora jsem při výběru ohled nebrala ve snaze zajistit objektivitu analýzy. Většina článků obsahuje odkazy na Písmo či jiné věroučné texty a dobře tak dle mého názoru ilustruje náboženské myšlení autorů.

Daná témata jsem zvolila podle toho, co je mně samotné blízké a co osobně považuji za kontroverzní témata poslední doby. Podle obsahu článku se některými zabývám více do hloubky a jiné, jako například rozhovory a recenze knih jsem spíše shrnula.

Celý seznam článků lze nalézt v seznamu použitých článků, který obsahuje jak odkazy, tak rok publikace a jméno autora.

5. Analýza článků

5.1 Uprchlíká krize a rasismus/xenofobie

Toto téma je ze všech čtyř nejobsáhlejší. Záběr článků, které jsem pro zpracování tématu zvolila, se pohybuje od tématu přijímání uprchlíků až po strach z islámu a muslimů vyvolaný teroristickými útoky převážně ve Francii. Je nesporné a články Protestantu tento předpoklad potvrzují, že v české společnosti panuje až panický strach z neznámého, což je

něco, co jsem v letech, kdy téma uprchlické krize a teroristických útoků bylo dominantním tématem zpráv, pozorovala i sama, převážně na internetu, kdy mnoho lidí vyjadřovalo značně neinformované a radikální názory. Není tedy pochyb o tom, že se jedná o kontroverzní téma. Podívejme se tedy, jak na toto téma nahlíží autoři časopisu.

V článku z čísla 5/2011 nazvaném Nadejde doba solidarity? se Pavel Keřkovský zamýšlí nad tím, proč se Evropa a tolik lidí v ní bojí přílivu uprchlíků a zda není čas vyjádřit mezinárodní solidaritu těm, kteří potřebují pomoc, místo abychom se snažili bránit proti takzvaným ‚vetřelcům‘. Píše o tom, jak ve starověkém Izraeli měli lidé vstřícný přístup k cizincům, jelikož ‚hostu nebudeš škodit ani ho utlačovat, neboť i vy jste byli hosty v egyptské zemi‘ (Ex 22, 20). Ve starověkém Izraeli se jednalo o morální pravidlo, které všem občanům připomínalo, že nejsou občany první kategorie a že jejich národ byl dříve v marginalizovaném postavení cizince (Keřkovský, Protestant 5/2011). Pavel Keřkovský píše, že věděli, jak je hostu v duši, což je něco, na co Evropa v dnešní době zapomíná.

V článku je však kladen důraz na to, že se jedná o morální pravidlo, které není právně vynutitelné. Jedná se o upomínku, důvod k zamyšlení a změně sebeporozumění, ale i tehdy se ne všichni řídili tímto pravidlem (Keřkovský, Protestant 5/2011). Proto Pavel Keřkovský vyzývá křesťany všech konfesí a denominací, aby otevírali diskusi a prakticky uskutečňovali rovinu morální odpovědnosti. Jedná se tak o výzvu a připomínku toho, že i Izraelité byli kdysi cizinci a že duše cizince může být ztrápena šikanou domorodců. Připomínku, že cizinec není druhořadou lidskou bytostí a že s ním má být nakládáno s respektem a otevřeností, a ne jako s bezcennou ‚naplaveninou‘ (Keřkovský, Protestant 5/2011).

Autor tak v článku klidným a racionálním způsobem reaguje na situaci v roce 2011 a předkládá argumenty z bible, které podporují jeho názor. Článek je ve své podstatě výzvou k tomu, abychom cizincům také ukázali lásku a solidaritu. Dle mého názoru jde o uvědomění toho, že naši předci kdysi také byli cizinci a stejně tak jimi můžeme být i my. Autorův názor na tuto problematiku je jasný, avšak i přesto autor otevřeně neútočí na ty, kteří tento názor nesdílí. Naopak se autor snaží o to, aby na toto téma byla otevřena diskuse a vzniklo tak porozumění.

V čísle 10/2014 Jakub Ort prezentuje knihu orientalisty Bronislava Ostránského, která je nazvaná Atlas muslimských strašáků aneb Vybrané kapitoly z „mediálního islámu“. Knížka obsahuje přehledně zpracovaná hesla a pojmy a jak trefně vystihuje název článku,

může sloužit jako skvělá příručka pro zvýšení informovanosti o islámu a tedy jako ‚příručka proti strašení islámem‘ (Ort, Protestant 10/2014).

Daniel Knotek ve svém článku ‚Proč jsem Charlie Hebdo‘ z čísla 1/2015 reaguje na teroristický útok na redakci Charlie Hebdo v Paříži. Říká, že ač nesouhlasí s laciným urážením duchovní cesty někoho jiného, hájí právo Charlie Hebdo na vyjádření vlastního humoru či názoru. Píše, že svoboda projevu je důležitou hodnotou a že společnost (či ve větší míře demokracie) by měla být utvářena vzájemnou diskuzí a porozuměním; diskuzí, ve které jsou přítomni všichni a kde všichni mají právo být, jelikož rozdělování na ‚my a oni‘ by bylo zavrhování části sebe sama (Knotek, Protestant 1/2015).

Daniel Knotek uvádí, že disproporční strach českých občanů z muslimů pramení převážně z toho, že s nimi nemáme bezprostřední historickou zkušenost. Proto třeba českobratrská církev evangelická již několikrát iniciovala mezináboženské setkání s muslimy či byla jeho součástí ve snaze prohloubit vzájemné porozumění, poznání a respekt k duchovní cestě druhého. Lidé mluví o hodnotách jako je solidarita, slušnost, úcta, rodina, jako by se jednalo o neměnné a navždy platné názory, se kterými musí všichni souhlasit. Avšak existuje i permanentní dynamická diskuse, která může důležitost těchto hodnot a pohled na ně přetvářet (Knotek, Protestant 1/2015). Daniel Knotek trvá na tom, že hluboká a svobodná diskuse o těchto hodnotách musí být vždy legální, a proto je svoboda slova tolik důležitá.

Martin Hrubeš na tento článek reaguje v čísle 2/2015 příspěvkem ‚Proč nejsem C. H.‘. Poukazuje na to, že není možné vést dialog s někým, koho ve jménu vlastních hodnot urážím zraňující satirou. Je třeba preferovat ohleduplnost, pokud chceme zmírnit napětí mezi náboženskými komunitami. Píše, že rozhovor vedený s respektem neznamená zavírání očí před problémy či bezvýhradný souhlas. V rozhovoru nejde o to přesvědčit ostatní o své pravdě, ale dosáhnout toho, abychom vedle sebe žili v míru. Zesměšňující kritika či teroristický čin mohou vést k formě extremismu, nebezpečnému nepřátelství. Proto je třeba se svobodou slova nakládat s ohleduplností a respektem vůči druhým (Hrubeš, Protestant 2/2015).

Oba výše zmíněné články si odporují, avšak dělají tak s respektem a nesnaží se vyvolat konflikt. Oběma autorům v podstatě jde o toleranci a porozumění. Daniel Knotek vyzdvihuje svobodu jako velice důležitou hodnotu a Martin Hrubeš svobodu nepopírá, avšak dodává, že

je třeba být tolerantní a ohleduplný. Ač se tak jedná o protichůdné názory ohledně toho, zda autor je či není Charlie Hebdo, oba články jsou krotké a vyzývají k diskusi.

Jakub Ort v článku ‚Oni nás úplně převálcují!‘ (Protestant 1/2015) reaguje na strach z muslimů po pařížském atentátu vlastním strachem ze vzestupu fašistické rétoriky v české politice a poukazuje na fakt, že kromě islámu se do politického prostoru vrací i křesťanství, a to ve značně radikálních a fundamentalistických podobách. Je třeba se tak mít na pozoru před extrémismem všech podob, ať už v islámu, křesťanství či politice, jelikož jak Jakub Ort píše ‚půdu pro fašismus vytvořila evropská moderna, nikoliv prorok Mohamed‘.

Jak se však vyrovnat se strachem? Jakub Ort předkládá, že křesťanské náboženství nabízí možnost čerpat naději a inspiraci v příběhu Ježíše Krista, který nabízí možnost odevzdat strach a veškeré pochybnosti bohu. Prosti strachu pak lidé mohou vyjádřit solidaritu s oběťmi na jakékoliv straně uměle vytvořených hranic, ať už sociálních, politických či rasových (Ort, Protestant 1/2015).

Jiří Šamšula na tento článek reaguje vlastním příspěvkem z čísla 2/2015, nazvaným ‚Křesťanská odpověď po původu strachu a jeho překonání‘. Článek se snaží najít křesťanskou odpověď na překonání xenofobie a extremismu a předkládá, že je třeba se neustále ptát a vyžadovat vysvětlení nábožensky motivovaného násilí, ať už v křesťanské či muslimské historii a přítomnosti. Je třeba diskutovat hodnoty a ptát se po původu a interpretaci nejrůznějších textů, jelikož náboženství je ve své podstatě ambivalentní čili nejednoznačný fenomén. V závěru článku se autor obrací k víře v Krista, ve kterém jediném byl bůh přítomen jednoznačně a která jediná umožňuje člověku zůstat otevřený vůči všem obtížím a strachům. Nenávist založená na strachu je naopak znamením nezralosti či nepřítomnosti víry (Šamšula, Protestant 2/2015).

Oba články tak vyjadřují přesvědčení, že strach znemožňuje lásku k bližnímu svému, v tomto případě cizinci, který strach vyvolává, a že tento strach lze překonat díky Kristovi a jeho bezpodmínečné lásce a solidaritě. Článek tak nabízí odpověď na otázku, jak se vyrovnat se strachem, který ovlivňuje naše vnímání.

Jan Škrob ve ‚Chvále radikálního islámu‘ (Protestant 1/2015) píše o obecně rozšířené představě, že náboženství je přijatelné pouze tehdy, pokud není bráno vážně. Radikalita sama o sobě nevypovídá nic o obsahu myšlenek či názorů jednotlivce, jedná se pouze o míru odhodlání se za svou víru a myšlenky postavit. Opakem radikalismu by tak byl fundamentalismus, pro který je typické povrchní papouškování pasáží a veršů z posvátných

textů, aniž by existovalo porozumění kontextu či kořenům. Islámské teroristické organizace jsou bezpochyby radikální, avšak Jak Škrob argumentuje, že radikalita sama o sobě není nic špatného. Jedinou možnou alternativou k teroristickým organizacím mohou nabídnout pouze muslimové, kteří svou víru berou vážně a pevně stojí proti násilí a terorismu a hlasitě prosazují mezináboženský dialog – takoví muslimové se podle definice dají také označit za radikální, avšak jiným způsobem, který dnešní svět ovšem potřebuje (Škrob, Protestant 1/2015).

„Příležitost k dialogu“ (6/2015) je příspěvek Saliha Yilmaze ze sdružení Mozaiky o. s. Platform Dialog, které se opírá o islámskou tradici a organizuje setkávání lidí různého vyznání. Salih Yilmaz je zastáncem mezináboženského dialogu, který je nutností k tomu, aby lidé bez ohledu na své rozdíly žili v míru a byli schopni sdílet společný prostor. Toto přesvědčení zakládá na myšlenkách učence Fethullaha Gülena, pro kterého všechna náboženství spočívají na základech lásky, odpuštění, slitování a tolerance. Podle Gülena je podstata všech náboženství stejná a společným dialogem tak lze zajistit mírumilovnější a klidnější budoucnost. Gülen také poukazuje na to, že samotný Korán vyzývá k vedení dialogu s lidmi jiných vyznání, nikoliv ke konfliktu s nimi (Yilmaz, 6/2015).

Oba články předkládají alternativní pohled na islám a pro čtenáře, alespoň z osobní zkušenosti, prohlubují informovanost o tomto hojně diskutovaném náboženství. Oba články také vyzývají k mírnosti a toleranci a mezináboženskému dialogu, ve kterém má opět jít o porozumění.

„Mezináboženská odpověď na volání po reformním islámu“ je článek z čísla 5/2015. Jedná se o překlad reakce šajcha Muhammada Umar al-Quadri a jeho dlouholetého přítele Craiga Considineho, který je sociolog katolického vyznání, na článek Ruth Dudley Edwardsové, který volá po křížové výpravě proti islamismu. Jak je uváděno v článku, základní premisou této výzvy je, že by se islám měl zreformovat, aby muslimové poté byli mírumilovnější. Autoři článku však poukazují na fakt, že islám je v procesu reformace, avšak reformní islám současnosti je představován právě teroristickými organizacemi.

Stará islámská tradice exegeze textů je založena na znalosti historického kontextu, a ne všichni muslimové spoléhají na staré a doslovné interpretace Koránu. Opět se jedná o dialog a porozumění veršům v rámci jejich historického kontextu. V Koránu je například psáno, že k náboženství nesmí být nikdo nucen, jelikož islám vyžaduje svobodu svědomí a víry. Ruth Edwardsová ve svém článku poukazuje na verše, které vyzývají k džihádu, avšak

jak autoři vysvětlují, džihád doslova znamená boj, který nemá jasně daný význam. Může se tak jednat o sebeobranu či boj za společenské změny (al-Quadri, Considine, Protestant 5/2015).

Autoři odsuzují nedostatečnou znalost islámu Ruth Edwardsové a vyzývají k dialogu a válce proti nepochopení, z kterého vyrůstá právě nepochopení a předsudky.

Jan Škrob v článku ‚Extrémismus neexistuje‘ z čísla 6/2015 předkládá, že vládnoucí režim určuje, co je a co není extrémní, a extrémismus sám o sobě tak vlastně neexistuje. Obává se, že v naší společnosti se extrémní pravicové názory stávají normou, a tudíž přestávají být označovány za extrémní, jelikož lidé na sociálních sítích otevřeně hlásají nenávisť vůči konkrétní náboženské skupině za podpory předních členů politických stran. Názory, že uprchlíky je třeba filtrovat podle etnicity či náboženské příslušnosti a že syrští muslimové se budou do společnosti integrovat hůře než syrští křesťané, jsou nebezpečné, avšak i přesto zaznívají v tuzemském mediálním prostoru hojně. Český politický prostor podle autora odmítá ideologičnost, ač ideologické je ve své podstatě skoro všechno a bez ideologií není schopné vést řádný dialog (Škrob, Protestant 6/2015).

Jak Škrob předkládá, že názory by neměly být odmítány podle ideologičnosti či extrémnosti, ale podle konkrétního obsahu, za jehož měřítko sám považuje humanismus a sám se k této ideologii hlásí, ač uznává, že i humanismus je slovem, které může být zneužito a zideologizováno. Na ideologii není nic špatného, jen se z ní nesmí stát extrémismus (Škrob, Protestant 6/2015).

Článek tak v podstatě varuje před nebezpečím extremismu a místo toho vyzývá k mírnosti a solidaritě vůči druhým. Autor předkládá své obavy a nabízí řešení, které nutí k zamyšlení, a nikoliv ke kontroverzní diskuzi.

Pavel Keřkovský v čísle 7/2015 vyjadřuje nutnost změny našeho přístupu k migrantům. Připomíná, že migranti do evropských zemí proudí daleko déle než posledních pár měsíců a že média se zaměřují spíše na negativní proti-uprchlické reportáže jako stavění plotů a zpevňování hranic a opomíjejí solidární pomoc jak civilistů, tak církevních představitelů, kteří cizincům pomáhají najít nový domov. Média naopak dávají prostor hlasům, které šíří strach a představu, že cizinci rozvrátí naše hodnoty, ale jak Pavel Keřkovský dle mého názoru trefně poznamenává, uprchlíci mezi námi žijí již vícero let a na evropských hodnotách se tak podílejí. Kdyby bylo tak jednoduché evropské hodnoty rozvrátit, nestály by přece za nic (Keřkovský, Protestant 7/2015).

Příspěvek z čísla 8/2015 je komentářem kazatele Církve bratrské v Horní Suché ThDr. Tadeáše Firla, jehož sbor se pravidelně setkává s migranty z blízkého azylového domu. Příspěvatel píše, že ač zaznívají hlasy „křesťany tady chceme, muslimy ne“, není to pro křesťany a představitele církve důvod k radosti, jelikož tyto hlasy jsou založeny na nesnášenlivosti vůči lidem odlišné víry. Zamýšlí se nad tím, jak by Ježíš Kristus reagoval na imigrační politiku současnosti a dochází k závěru, že Krista by zajímali spíše sami lidé a náš postoj k nim než obsáhlá politika. Koneckonců, bůh již před staletími hlásal lásku k přistěhovalcům (Firl, Protestant 8/2015).

Kristus šířil svou lásku i mezi přistěhovalci, jako příklad autor uvádí jeho pobyt mezi Samařany, a na kříži nakonec zemřel i pro ně. Spasitel a jeho následovníci nemají dělat rozdíly mezi lidmi. Poslední dva roky života Tadeáše Firla a jeho sboru byly zaměřeny na pomoc uprchlíků, bez ohledu na jejich víru či ochotu stát se součástí sboru a církve. Mnozí z cizinců se stali jejich přáteli, jelikož jim sbor projevuje lásku nezávisle na tom, zda pomoc přijmou, či zda uvěří (Firl, Protestant 8/2015).

Na závěr článku příspěvatel uvádí několik doporučení, jak se církev může zapojit a pomoci cizincům, což zároveň slouží jako výzva všem křesťanům a představitelům církve (Firl, Protestant 8/2015).

Oba články tak opět zdůrazňují lásku jako hlavní rys křesťanství a nutnost pomáhat těm, kteří to potřebují. Oba autoři také nabízejí alternativní pohled na uprchlickou krizi, než jakou prezentovali a stále prezentují tuzemská mainstreamová média. Pohled, který je daleko méně dramatický, a naopak je pln solidarity a porozumění.

V článku ‚Xenofobie a rozpad římské říše‘ z čísla 8/2015 Petr Turecký reaguje na téma konce civilizace a tvrzení, že muslimové na nás útočí jako kdysi barbaři na římskou říši. Pro účely článku cituje z knihy Pád říše římské profesora Michaela Granta, ve které autor dokládá, že za rozpadem říše římské stála kromě špatné správy a korupce také xenofobie, povýšenost a svalování viny na jiná etnika. Svoji roli v tom hrálo i křesťanství, jelikož docházelo k násilnému tlaku pro přijetí oficiální doktríny, což vedlo k násilnostem mezi příslušníky této doktríny a těmi, kdo se proti ní jakýmkoliv způsobem vymezovali. Nucené pokřesťanstění tak vedlo k hlubokému rozkolu mezi občany, nikoli ke sjednocení. Podle Petra Tureckého je tak třeba si uvědomit, že i křesťanství může obsahovat nebezpečnou ideologii a že není zase tolik prosto nebezpečí extrémismu, jak si mnoho lidí myslí (Turecký, Protestant 8/2015).

Petr Macek do diskuze přispěl článkem z čísla 1/2016 nazvaném ‚Radikalismus v náboženství?‘ V článku se zabývá tématem ‚radikalizace‘ v oblasti náboženství a ptá se, co to vlastně znamená. Slovo radikální vychází z latinského výrazu „radix“ a tudíž by radikalizace měla mít význam návratu ke kořenům, přesto však radikalizace v obecném mínění představuje spíše konfrontační ideologii, která nemá nic spojeného s duchovními kořeny či základy daného náboženství. Petr Macek argumentuje, že návrat ke kořenům nemá nic společného s totalitní ideologií či denunciací všech odpůrců (Macek, Protestant 1/2016). Jistým způsobem tak navazuje na předchozí článek, jelikož předkládá, že to není radikalizace, nýbrž důkaz duchovní vykořeněnosti a plytkosti.

Oba články poukazují na to, že nejen islám může být radikální, ač každý autor toto téma zpracovává jiným způsobem. Zatímco Petr Macek upozorňuje na podstatu radikalismu, Petr Turecký vyvrací mýtus, který dle mého vlastního pozorování koloval a stále koluje po internetu a v obecném povědomí.

Jan Bierhanzl v čísle 1/2016 tematizuje problematiku uprchlíka, člověka a občana a poukazuje na to, že jak nám ukazuje historie, lidská práva šla vždy ruku v ruce s právy občanskými, a omezení lidských práv vždy předcházelo omezení práv občanských určité skupiny. Lidská práva tak zpravidla bývají redukována na práva občana konkrétního státu a lidé bez prokázané státní příslušnosti jsou posíláni do detenčních zařízení. Uprchlík je tak představitelem ‚pouhého života‘, čehož často využívají i humanitární organizace, které se snaží v lidech vzbudit soucit např. obrázky vyzáblého afrického dítěte, které kromě pouhého života skutečně nevlastní nic jiného. Pouhému životu je však třeba postavit novou politiku zcela oddělenou od politiky práva občana, jinými slovy je třeba vytvořit nový soubor práv pro neobčany, aby tak uprchlíkům byla zajištěna základní práva a svobody. (Bierhanzl, Protestant 1/2016).

Jan Bierhanzl tak nabízí unikátní pohled na problematiku uprchlíků, který někdo může vnímat jako značně provokativní, avšak autor tak dělá s pokorou a mírností, a dokonce nabízí i řešení daného problému.

V čísle 1/2016 se také objevuje předklad článku muslimského intelektuála a kazatele Fethullaha Gülena, ve kterém autor vyjadřuje smutek nad nedávnými teroristickými útoky a vyjadřuje názor, že muslimové mají odpovědnost společně s ostatními chránit svět od terorismu a očistit pošpiněný obraz jejich víry (Güllen, Protestant 1/2016).

Autor uvádí, že skutečným testem víry je život podle principů, jako nedotknutelnost života a respektování důstojnosti všech lidských bytostí a vyzývá muslimskou obec, aby pracovali se svou komunitou a rozpoznávali rizikovou mládež, pomáhali navrhovat protiteroristická opatření a kriticky hodnotili chápání a praktikování islámu ve světle současné doby. Je tak třeba oživit ducha svobody myšlení, díky čemuž mohou muslimové bojovat proti radikalismu a terorismu. Být součástí řešení je tak odpovědností každého muslimského občana navzdory negativním náladám proti nim namířeným (Güllen, Protestant 1/2016).

Ač se nejedná o protestanského autora, článek jsem zahrnula, jelikož opět nabízí alternativní pohled na muslimy a jejich víru. Fakt, že byl v Protestantu publikován, navíc dokládá, že časopis se zajímá o prohloubení porozumění a vyvrácení některých mýtů, které vedou k radikalismu a nenávisti. Časopisu tak zdá se jde o šíření mírnosti a porozumění.

Jan Škrob se ve svém článku z čísla 2/2016 s názvem ‚Svoboda vraždit‘ zabývá limity hodnot jako je svoboda slova. Naráží na to, že v kruzích odpůrců migrace často vládne přesvědčení, že je jejich svoboda slova omezována a předkládá, že svoboda slova neznamená, že si člověk může říkat, co se mu zachce, aniž by narazil na odpor či aniž by jeho výrok byl označen za nepřijatelný. Svoboda slova znamená pouze, že slovo není zločin. Mluvená a psaná řeč má reálnou moc a může sloužit k podněcování nenávisti a násilností, a tudíž k svobodě slova nutně patří i odpovědnost. Svoboda bez odpovědnosti může i vraždit a je značně nebezpečná, a proto má svoboda slova i v liberální demokracii své meze. Je třeba si uvědomit, že slovní podněcování k nenávisti zločin je (Škrob, Protestant 2/2016).

Tento článek se dá propojit s interpretací Desatera zmíněné v kapitole ‚Náboženství založené na morálce‘, kde autoři uvádějí, že zabíjet lze i slovem (Stern, Pöhlmann, 2006). Článek tak opět odsuzuje nenávist a vyzývá, když už ne k lásce, tak alespoň uvědomělosti a odpovědnosti.

Dále Jan Škrob v čísle 4/2016 přidává krátký komentář ohledně amerických prezidentských kandidátů, konkrétně Bernieho Sanderse, který se ke křesťanství nehlasí, a přesto se zdá, že mu jde o lidi, a ne o pouhé prázdné myšlenky. Bernie Sanders hlásá bezpodmínečnou a nekompromisní lidskost, což autor váže na myšlenku, že v době, kdy islamofobové volají po třídění uprchlíků podle vyznání, měli by křesťané hlásat myšlenku, že člověk je především člověk, bez ohledu na vyznání, a každý člověk si zaslouží pomoc. V boji za samozvané křesťanské hodnoty, kterými se mnoho lidí ohání, tak nelze

zapomenout na základní hodnoty lidskosti a bezpodmínečné solidarity (Škrob, Protestant 4/2016). Právě tyto hodnoty dle mého porozumění patří ke křesťanství, ač mnozí samozvaní křesťané jimi nedisponují.

Další článek Jana Škroba z čísla 6/2016, nazvaný ‚Jak se vyrábí levicový extremismus?‘ varuje před tím, že terorismus jako slovo a strašák je v tuzemsku značně rozšířen, ač se s ním ve skutečnosti potýkat nemusíme. Máme se však mít nad pozorů před podněcováním hrůzy z terorismu od politických kruhů spolu s policií. Autor tak v podstatě varuje před tím, abychom byli ovlivněni a manipulováni uměle vytvořeným strachem, jelikož o to lidem, kteří tento strach záměrně probouzejí, přesně jde (Škrob, Protestant 6/2016). Článek je tak připomínkou a zároveň varováním opět před strachem.

V čísle 6/2016 se Petr Pazdera Payne zamýšlí nad původem strachu z cizího. Jak píše v článku ‚Kudy na strach z cizích? Po ovoci poznáte je‘ píše, že nacionalismus a strach z cizího vzniká, pokud si nejsme jisti vlastní identitou, či jí nerozumíme. Proto autor v článku odpovídá na otázku, co je základem křesťanské víry, a dospívá k závěru, že je tím láska, a připomíná, že nejde jen o správnou víru, ale o správný způsob smýšlení a bytí v tomto světě. Křesťané jsou odjakživa vybízeni k lásce k cizímu, a tak následují v Kristových stopách. Autor v tomto kontextu předkládá řecké slovo filaxénia, jež lze přeložit jako lásku k cizímu, což je opak slova xenofobie, a článek uzavírá tím, že překonávání strachu patří ke křesťanství. Jen tak lze být pravověrný (Payne, Protestant 6/2016).

Tento sentiment sdílí příspěvek Tomáše Trusiny do rubriky Pro homine 2017 z čísla 9/2017 a píše, že ač strach z cizího je hluboce zakořeněný instinkt všeho živého, svatá písma křesťanství se přiklání k přátelské otevřenosti vůči cizím lidem, tedy filoxenii. ‚Miluj bližního svého‘ se nevztahuje jen k lidem uvnitř komunity, ale také těm, kteří do komunity přicházejí z daleka. V českých krajích je xenofobie však daleko běžnější jev, podle autora umocněný předními politickými představiteli. Xenofobie však znelidšťuje, a proto je třeba neotáčet se k filoxenii zády, ač nám není vrozená (Trusina, Protestant 9/2017).

Oba tyto články dobře ilustrují individuální morálku, která je proti přirozenosti a proti přesvědčení alespoň té vokální většiny. Přesto je podle autorů třeba se touto morálkou řídit, jelikož jen tak mohou něco změnit. Láska je pro oba autory něčím, co je nesmazatelně spojeno s křesťanstvím, a proto je třeba nebát se cizího, ale naopak ho vítat s vstřícností neboli tolerancí.

Ze všech výše shrnutých článků je patrné, že všichni autoři se shodují v tom, že lidem v nouzi je třeba pomáhat a že rasismus a xenofobie nemají ve společnosti, nebo alespoň v křesťanské společnosti, své místo. Mnoho těchto článků vybízí k mezináboženskému dialogu a porozumění a samy články porozumění umožňují tím, že nabízejí alternativní pohledy a vysvětlení na uprchlickou krizi a terorismus. Autorům jde o šíření křesťanských hodnot, jako je láska a svoboda, a o to, aby se na tyto hodnoty nezapomnělo. Dovolím si tak tvrdit, že autorům skutečně jde o to, aby po sobě zanechali něco lepšího, ať už informovanější společnost či prasklinu v přesvědčení zastánců takzvaných ‚křesťanských hodnot‘. Všechny články, ač některé si odporují či se doplňují, dělají tak s pokorou a tolerancí vůči odlišným názorům a jak už jsem několikrát zmínila, také s mírností. Články bych tak skutečně označila za krotké a nikoliv kontroverzní. Autoři se snaží o dialog, o zamyšlení, a nikoliv o plamennou diskusi o tom, kdo má pravdu.

Kromě toho se autoři obracejí na bibli a další věroučné texty a jejich interpretaci, či sami interpretují, co pro ně a jejich víru určité pasáže znamenají, a podle toho jednájí. Dle mého názoru se tak jedná o velice konstruktivní články, které prohlubují porozumění a toleranci a jsou v souladu s tím, co nazývám ‚morálním náboženstvím‘.

5.2 Homosexualita

Homosexualita je dalším hojně diskutovaným tématem, které mě osobně zaujalo v souvislosti s první Gay Pride organizovanou v Praze, proti které zaznělo mnoho hlasů odporu, a nejen těch křesťanských. Mým dosavadním osobním dojmem je, že křesťanství není vůči homosexualitě obzvláště vstřícné a tento dojem je umocněn jak zprávami, tak všemožnými dalšími médii. Je však třeba zdůraznit, že tento dojem je založen převážně na reakcích katolické církve a že jsem se vlastně nikdy nezamyslela nad názory a postoji církví protestantských. Podívejme se tedy, jak na problematiku nahlíží časopis Protestant.

Jak Škrob se v čísle 7/2011 ptá, zda je homofobie křesťanskou hodnotou, a reaguje tak především na vyjádření arcibiskupa Dominika Duky a některých politických představitelů vůči pražské variantě Gay Pride. Tito lidé svá stanoviska zaštitují křesťanskými hodnotami, ač Jan Škrob jakožto křesťan s jejich výroky zásadně nesouhlasí. Křesťanské hlasy se často ohánějí tradičními hodnotami, aniž by rozuměli skutečné zvěsti evangelií. bible není jednoznačná, avšak faktem zůstává, že Ježíš Kristus hlásal lásku ke všem lidem a podle

svého přesvědčení také jednal. Je zcela nekřesťanské tak jednat v přímém rozporu vůči Kristovým činům a považovat homofobii, sexismus a islamofobii za součást křesťanských hodnot. Podle Ježíše je nejdůležitějším přikázáním dvojí přikázání lásky, tedy přikázání milovat Boha a své bližní, čímž jsou míněni všichni lidé. Křesťanství spočívá v respektování a porozumění všem lidem, jelikož všichni jsme boží stvoření, a o respektování, porozumění a lásce je i pochod Prague Pride. Raději než odsuzovat jinakost, se kterou nesouhlasíme, bychom měli přijímat každého už jen proto, že je jako my člověkem. To můžeme považovat za křesťanskou hodnotu (Škrob, Protestant 7/2011).

Tento článek byl pro mě velice překvapivý v pozitivním slova smyslu. To, že křesťan, ač protestant, nesouhlasí s výroky předních křesťanských představitelů, mě velice příjemně překvapilo. Autor se opět odvolává na dvojí přikázání lásky, které pro něj znamená toleranci a porozumění, což je podle mě velice hezký sentiment, který je opět v souladu s mou definicí morálního náboženství.

Článek 'Temný export' z čísla 8/2011 připomíná, že homosexualita je v mnoha zemích stále trestným činem a že seznam těchto zemí bude rozšířen i o Jižní Súdán. Stanovisko, že homosexualita je trestným činem, se přitom těší podpory jak Západu, tak některých hollywoodských hvězd. Afričtí zastánci trestu smrti pro gaye pak argumentují tím, že homosexualita byla do Afriky zavezena ze Západu, ač se zdá, že západním exportem do Afriky je spíše homofobie. Článek tak připomíná, že homofobie je stále problémem, který by neměl být ignorován (redakce, Protestant 8/2011).

Číslo 9/2011 přináší rozhovor s Jakubem Martinů, který měl na jihlavském sjezdu evangelické mládeže přednášku „Jsem Gay a je to oukey“. Jedná se o zajímavý rozhovor, kdy Jakub Martinů vysvětluje, že jeho vztah k bohu je partnerský a že homosexuální pasáže z bible jsou značně dobově podmíněné a vytržené z kontextu. Vadí mu, že ve společnosti panuje názor, že křesťanství je proti homosexualitě a že kladné postoje jsou málokdy prezentovány. V církevním životě je spokojen a necítí se diskriminován církevní společností, avšak přiznává, že negativní pohled na homosexualitu je ve společnosti stále značně rozšířen. Být gayem není volba a mělo by to tak být i bráno (Martinů, Protestant 9/2011).

Rozhovor tak nabízí pro mě unikátní pohled křesťana, který je zároveň homosexuál. To, že bible je dobově podmíněná, je také důležité tvrzení, které se shoduje se svobodou interpretace náboženských textů a které figuruje i v níže představených článcích.

Tomáš Trusina v článku ‚Slovníček pro heteráky‘ z čísla 10/2011 vysvětluje určité důležité pojmy, které zazněly v rozhovoru s Jakubem Martinů. Zabývá se však také pojmem liberální křesťan, který je často vnímán ve smyslu toho, že liberální křesťan bibli a její zákony nebere zase tak vážně. Opak je však pravdou. Věřit tomu, že homosexualita není hříchem, znamená být fundamentálně věrný Písmu, zatímco oni ‚fundamentalisté‘, co se ohánějí pasážemi z bible vytrženými z kontextu, by měli být označeni za liberály v onom pokleslém slova smyslu (Trusina, Protestant 10/2011). Tento článek připomíná příspěvek Petra Macka ‚Radikalismus v náboženství?‘, jelikož představuje podobnou argumentaci. Kontext a uvědomělý výklad bible je zde opět velice důležitý.

Jan Škrob v čísle 6/2012 publikoval článek ‚Jako křesťan na Prague Pride‘, ve kterém tvrdí, že ač v České republice neexistují zákony, které by diskriminaci osob s jinou sexuální orientací umožňovaly, dokud se člověk bojí odsouzení a dokud se bojí veřejně vyjadřovat svou lásku, máme před sebou stále velký kus práce. Křesťanství považuje autentickou lásku mezi dvěma lidmi za vrcholně důležitou součást života. Vést zápas za to, aby se láska nemusela obávat a skrývat, je součástí křesťanského přesvědčení, stejně jako stát na straně utlačovaných a těch, kdo mají strach a cítí se ohrožení. Jan Škrob tak vyjadřuje svůj úmysl podpořit snahu o emancipaci lidí, kteří podporu potřebují, svou přítomností na pochodu Prague Pride, a vyzývá všechny křesťany, aby udělali totéž, jelikož společnost, ve které panuje porozumění a tolerance, je přece ideálem (Škrob, Protestant 6/2012). Ústředním tématem článku je tak opět láska, porozumění a tolerance.

Magdalena Šipka do diskuse přispěla článkem ‚Kristus manželství nezaložil‘ z čísla 6/2015. Papež Jan Pavel II vnímal homosexualitu jako překroucení lidskosti. Jeho argumentace mimo jiné spočívala také v tom, že muž a žena se v manželství vzájemně doplňují, což je založeno na jejich vzájemné rozdílnosti. Žena je tak předně zpodobněna ‚vedle muže‘ a jako pasivní subjekt, který pouze přijímá, zatímco muž zastupuje Krista v bohoslužbě. V dnešní době se však katolická církev dostává do rozporu s těmito diskriminujícími tendencemi. Magdalena Šipka předkládá, že manželství a rodina nestojí na velmi silných teologických argumentech, jelikož sám Kristus se k těmto tématům nijak zvlášť nevyjadřoval. Mimo jiné se v biblických textech také hojně objevují polygamní, nikoliv monogamní, manželství. Evangelium a křesťanské náboženství není ve své podstatě vázáné na žádnou kulturu či společenskou instituci a homosexuální manželství vysloveně nezakazuje. Naopak, boží království se vyznačuje překračováním všech rozdílností mezi lidmi a jejich dělení na muže a ženy, heterosexuály a homosexuály, bohaté a chudé. To, co

je přirozené, není pevně určené, naopak přirozenost by nám vždy měla být příležitostí k údivu nad umem stvořitele (Šipka, Protestant 6/2015). Článek tak opět představuje značně překvapivý názor a odlišný pohled na to, co je přirozené a co není, který vede k toleranci a respektu.

Martin Richard Gruber, jáhen plzeňského diecéze CČSH homosexuální orientace, v článku ‚Být gay? Být křesťan? Být obojí?‘ z čísla 2/2019 píše, že na odmítavém stanovisku křesťanské civilizace vůči homosexualitě se bezpochyby podepsal povrchní výklad jistých starozákonních textů. Ač jsou dnes tyto texty uváděny na pravou míru, neděje se tak v případě fundamentalistických náboženských spolků. Například slavné texty z knihy Levitikus (18, 22 a 20, 13), kde je smrtí trestán sexuální styk muže s mužem, jsou reakcí křesťanských kněží na konkurující svatyně Attarovy se sakrálními prostitutky. Stejně tak lze příkré odsouzení sexuality apoštolem Pavlem (Řím 1,26-32) vnímat jako výpad proti nevázané sexualitě pokleslé římské civilizace. Autor se tak ptá, co na homosexualitu říkal Ježíš, a dospívá k odpovědi, že naprosto nic; nevystupuje na její podporu ale ani proti ní. Faktem zůstává, že mnoho kněží a členů církve je stále agresivně proti homosexualitě, což ostře kontrastuje se skandály ohledně zneužívání ministrantů klérem. Není jednoduché být gayem a zároveň křesťanem, ale je to možné, alespoň v rámci víry, která se vrací k Ježíši, který miloval všechny bez rozdílu. Článek tak zdůrazňuje důležitost znalosti kontextu při interpretaci biblických a jiných náboženských textů a že vlastní subjektivní názor při této interpretaci hraje roli. Na problém homosexuality lze podle autora najít odpověď právě v přikázání lásky, které zde opět hraje prominentní roli (Gruber, Protestant 2/2019).

Článek v čísle 7/2019, nazvaný ‚Polská homofobní kampaň se přelévá do české církve‘ je převzat z křesťanského časopisu Getsemany 318. Jedná se v podstatě o kritiku některých církevních představitelů, mimo jiné pražského arcibiskupa Dominika Duky, a jejich výroků na adresu LGBT komunity. Autor upozorňuje, že tyto výroky utvrzují větší část společnosti v tom, že katolická církev je institucí velmi vzdálenou reálnému životu a lidem, nebo že bojuje jen za své partikulární zájmy. V kontrastu k těmto výrokům však existuje také hnutí Logos, což je ekumenické společenství věřících či víru hledajících LGBT+ osob a jejich rodin a přátel, které organizuje bohatý duchovní program v rámci festivalu Prague Pride

(Vaňáč, Protestant 7/2019). Autor článku vyjadřuje díky těmto lidem za starost a péči o lidi, nad nimiž podle jeho slov „někteří ‚pravověrní‘ jen ohrnují nos“¹¹.

Článek je spíše informativní, ale i tak si myslím, že dobře ilustruje rozdílnost názorů v rámci křesťanské komunity a ochotu křesťanů pomoci lidem, kteří jsou jejich vlastním náboženstvím marginalizováni. Tito lidé tak v podstatě jednají v souladu s tím, co nazývám morální náboženství, jelikož na problém reagují s krotkostí a láskou.

V souvislosti s homosexualitou se časopis vyjadřuje také k diskusi ohledně sexuality a sexuálního chování obecně. Pavel Říčan v čísle 7/2010 ve svém článku ‚Křesťanská sexuální výchova?‘ volá po diskusi mezi křesťany a sexuálními pedagogy. Je třeba dosáhnout ve věci sexuální výchovy ve školách vzájemného porozumění a vyhnout se přehnanému důrazu na sexualitu a sex, ale i naprostému mlčení o něm (Říčan, Protestant 7/2010). Šárka Schmarczová se v čísle 10/2011 zamýšlí, zda je sex hřích. Sama považuje sex za něco přirozeného, dáno lidem od Boha a bojí se, že strach o něm hovořit vede k představě, že se jedná o něco nepřijatelného. Předkládá, že s moderní dobou by měl přijít i nový křesťanský pohled na sexualitu, stále zakotvený ve víře, avšak bez ukotvení v morálce doby dávno minulé (Schmarczová, Protestant 10/2011). Petr Turecký v čísle 8/2018 píše o ‚O promiskuitě lásky‘ a jak název napovídá, zaměřuje se výhradně na lásku a nikoliv sexualitu. Píše, že láska, nikoliv sex, který je pouze projevem lásky, nabírá stále nové partnery, ale ty staré neopouští. Nezáleží, zda se jedná o muže či ženu. Monogamní vztah stojí v přímém rozporu s tímto přesvědčením, avšak láska je jen jedna a nelze ji uzurpovat měřením, kolik ji mám, pro koho, a monogamní vztah založený na žárlivosti nemá smysl (Turecký, Protestant 8/2018). Pavel Keřkovský ve svém příspěvku do rubriky Pro homine z čísla 4/2019 píše, že sám apoštol Pavel považoval sexualitu za přirozenou výbavu člověka a nehlásal, že bychom se za sex měli stydět, ať už jsme muž či žena. Přesto se požadavek frigidity ženy stal průvodním znakem křesťanství, společně s nutností celibátu kněží katolické církve, ač je doloženo, že mnozí kněží celibát porušují. Jde o přesvědčení, že sexualita je nečistou součástí člověka. Tímto příspěvkem Pavel Keřkovský také reaguje na problém zneužívání v církvi a zcela jasně píše, že církev podléhá stejným zákonům jako sekulární veřejnost a že obecná omluva nestačí. Jedná se o pokrytecké řešení, které se nezajímá o úděl postižených, a naopak chrání pachatele (Keřkovský, Protestant 4/2019).

¹¹ <https://protestant.evangnet.cz/polska-homofobni-kampan-se-preleva-do-ceske-cirkve>, zobrazeno ke dni 27.07.2020

Časopis, jak je již zmíněno výše, také reaguje na situaci, kdy na povrch vypluly zločiny sexuálního zneužívání v katolické církvi. Jan Bierhanzl v čísle 4/2019 poukazuje na to, že jde především o zneužívání moci, které úzce souvisí s podřadným postavením žen v katolické církvi. Předkládá, že reformace moci v církvi nebude možná bez radikální reformace postavení žen a sám podporuje a účastní se stávky německých katolických žen, které na tento problém chtějí upozornit (Bierhanzl, Protestant 4/2019). Pavel Keřkovský v čísle 5/2018 sdílí názor, že sexuální zneužívání či znásilnění je nástrojem moci a nejedná se o něco, co se děje jen v muslimských zemích, jak by si mnozí lidé rádi mysleli, ale kde pachatelé jsou i křesťané jak pravoslavné, tak i katolické církve (Keřkovský, Protestant 5/2018).

Všechny tyto články tak v podstatě odsuzují jednání katolické církve a podporují změnu. Sexualitu považují za něco přirozeného, co je součástí člověka a za co by se nikdo neměl stydět, ale zdůrazňují, že je třeba zmodernizovat obecný křesťanský pohled na sexualitu, který je značně zastaralý. Já osobně jsem si vždy myslela, že mluvení o sexu či sexualitě je v křesťanské společnosti tabu, proto se mi tyto články zdají značně liberální a tolerantní, což je pro mě příjemným překvapením. Musím však poukázat na fakt, že články jistým způsobem sočí na katolickou církev a otevírají tak cestu ke konfrontačnímu způsobu uvažování a psaní. Uvědomuji si však, že téma zneužívání je natolik závažné, že nic jiného než kategorické odmítnutí a odsouzení takového jednání by na mě působilo značně nepříjemně.

V čísle 1/2008 je recenze knihy Co vlastně bible říká o homosexualitě od Daniela A. Helminiaka, která provádí interpretaci biblických oddílů nejčastěji citovaných s homosexualitou a uvádí je do historického kontextu.

Problematika homosexuality si našla cestu i do starších čísel časopisu Protestant. Jáchym Gondáš se v čísle 1/2006 ohrazuje jak proti církvi a jejímu odmítání registrovaného partnerství, které není založené na biblických textech, tak proti jednotnému mediálnímu obrazu, že všichni křesťané homosexualitu odmítají. Vyzdvihuje zprávu komise jmenovanou synodem ČCE, která se pokusila o interpretaci biblických textů často používaných jako argument proti homosexualitě. Podle autora by se bez ohledu na vlastní názor mělo k homosexuální menšině přistupovat se slušností, pokorou a respektem (Gondáš, Protestant 1/2006). Výše zmíněná práce má i lékařskou část a se spoluautorkou této části MUDr. Dagmar Křížkovou je rozhovor v čísle 5/2006, který přibližuje problematiku homosexuality

jako takové, a i v rámci církví. Monika Žárská na rozhovor reaguje v čísle 7/2006 a ač vyjadřuje podporu homosexuální menšině, zastává názor, že legalizace registrovaného partnerství neřeší celkovou problematiku homosexuality a sama je tak proti zákonu. Autorka článku kritizuje rozhovor a považuje ho za zaujatý. Na tuto kritiku reaguje Jindřich Halama, spoluautor studijního textu ČCE Problematika homosexuálních vztahů, a píše, že Monika Žárská vznáší pochybnosti o jednotlivých tvrzeních uvedených v rozhovoru, aniž by sama byla znalá faktů, a kritizuje tak její argumentaci, se kterou sám nesouhlasí. Sám registrované partnerství podporuje, jelikož si myslí, že se tím spojení dvou milujících osob stane stabilnějším a svobodnějším (Halama, Protestant 8/2006). Rozhovor o tématu homosexuality pak uzavírá příspěvek z čísla 9/2006, kde Martin Hrubeš tematizuje problematičnost slov „normální“ a „přirozené“. Argumentuje tím, že nesnášenlivost a odmítavost vůči homosexualitě je ve společnosti hluboce zakořeněna a nedá se vyřešit pouhým přijetím zákona. Je toho názoru, že přístup vůči homosexualitě nelze změnit racionální diskusí, jelikož jádro problému spočívá v tom, co chápeme jako „normální“ a „přirozené“. To, co je normální, se v průběhu historie neustále mění, a přirozenost je podle autora až příliš často zneužívána pro legitimizování stereotypů a nesnášenlivosti vůči určitým skupinám. Nemá tak smysl dokazovat, zda je homosexualita normální či přirozená. Místo toho se autor ptá, zda existují přesvědčivé teologické důvody pro potírání homosexuality a tyto důvody nenachází, proto předvídá, že homosexualita se stane „normální“ součástí společnosti (Hrubeš, Protestant 9/2006).

Ač se jedná o starší články, které nereflektují současné názory, rozhodla jsem se tuto sekvenci článků zahrnout převážně proto, že se jedná o diskusi mezi několika příspěvateli. Článek Moniky Žárské bych navíc osobně označila za negativní vůči homosexualitě a registrovanému partnerství, což z jejího článku dělá jediný takový v celém časopisu Protestant. Ráda bych však poukázala na to, že ač se v diskusi objevují rozdílné názory, autoři článků tuto diskusi vedou krotce a nesnaží se vyvolávat konflikt. Někteří používají argument přikázání lásky a důležitost respektu a tolerance, ale kromě toho také předkládají jiné argumenty a fakta, které jejich názory podporují. Přesto se však sekvence článků nestává plamennou diskuzí o tom, kdo má pravdu, ale výměnou názorů, které může vést k novým a překvapivým závěrům.

Až na jednu výjimku tak k mému překvapení všechny články podporují práva homosexuálů a LGBT komunity, což zdůvodňují dvojím přikázáním lásky a tím, že všechno, co stvořil bůh, musí být přirozené. Z článků z mého pohledu pramení akceptace rozdílnosti

a respekt vůči odlišnosti, a dokonce v některých případech i otevřená podpora těm, kteří nejsou bezvýhradně přijímáni většinou společností. Svým způsobem se tak opakuje situace jako v předchozí kapitole, kde převládala vstřícnost a podpora uprchlíků, kteří jsou také vnímáni jako odlišní, kteří s sebou mohou přinést rozvrat dosavadních hodnot. Časopis Protestant a jeho autoři však pevně stojí na straně diskriminovaných a utlačovaných a argumentují v jejich prospěch, opět v souladu s krotkostí, tedy mírně a s jemností.

5.3 Gender a feminismus

Gender a feminismus je téma, které se mě osobně dotýká ze všech tří nejvíce. Pro úplnost si nejdříve objasníme, co gender vlastně je. Gender jsou „*společensky utvářené postoje a modely chování, obvykle dichotomicky dělené na mužské a ženské.*“¹² Jedná se také o jeden z hlavních zdrojů nerovnosti ve společnosti. Feminismus je pak hnutí, které usiluje o rovnoprávnost mužů a žen, nejen z hlediska práv, ale i z hlediska sociální společnosti.

Považuji za velice smutné, že jak problematika genderu, tak feminismus má v našem českém prostředí značně negativní konotace, což dle mého názoru pramení z nepochopení, o co vlastně jde. Není žádným tajemstvím, že problematika rovnoprávnosti žen je alespoň v katolické církvi velkým tématem a ač časopis Protestant se ke katolické církvi nehlásí, problematika ženských práv a genderové identity je tématem mnoha článků.

Jak Škrob v čísle 1/2012 předkládá, že v naší společnosti existuje binární opozice mezi mužem a ženou, kdy žena je vnímána jako protiklad muže a muž je často vnímán jako ten lepší. To je základem nerovnosti, která však, jak dokazují antropologické výzkumy Margaret Mead, není přirozená a součástí neměnného řádu. Jan Škrob předkládá myšlenku, že základní křesťanskou hodnotou je svoboda, která dává člověku prostor, aby si sám vymezil, co pro něj znamená být ženou či mužem. Další křesťanskou hodnotou je poté to, že žádný člověk není druhořadý, a tudíž nelze než dospět k závěru, že nadřazenost mužů nad ženami je neslučitelná s křesťanskými koncepty svobody, vzájemné úcty a lásky k bližnímu. Zdálo by se, že časy nerovnosti jsou alespoň v západní společnosti u konce, ale i tak je poměrně běžným jevem, že zaměstnání, ve kterých dominují ženy, ztrácejí na prestiži. Některým se může zdát, že jde o drobnosti, ale jak autor poukazuje, jsou to právě tyto drobnosti, co utvářejí celek. Kromě toho zůstává základní problém nevyřešen. Měřítkem člověka je určitá

¹² Renzetti, Claire M.; Curran, Daniel J., *Ženy, muži a společnost*, Karolinum, Praha 2003, ISBN 80-246-0525-2

představa o muži a kdokoliv se jí vymyká, je vnímám jako druhořadý či neplnohodnotný, bez ohledu na to, co právě dělá, či kým je (Škrob, Protestant 1/2012).

K mému překvapení autor v článku velice dobře shrnuje to, co bych nazvala ‚úvodem do genderové problematiky‘ a jako argumenty používá mnohá fakta, která nejsou tak dobře obecně známá. Tyto argumenty a koncepty pak spojuje s křesťanskou hodnotou svobody a lásky k bližnímu, z čehož vyplývá, že nerovnost mezi muži a ženami, která podle autora stále převládá, je ryze nekřesťanská.

V článku ‚Nahlas proti podřadnosti‘ z čísla 5/2012 Monika Kadlecová rozebírá sociální rozměr hříchu, který je zásadním tématem pro feministickou teologii. Ženy jsou podle některých výkladů bible obviňovány z prvotního hříchu a všeho zla na zemi, jsou považovány za méněcenné a podřadné muži a za ztělesnění hříchu. To kromě nenávisti mužů vůči ženám vede ke sníženému sebevědomí žen ale i nenávisti žen vůči sobě samým. Jak Monika Kadlecová píše, ženy jsou od malička vychovávány k tomu, aby byly tiché a nenápadné, a tak pro ně není přirozené, aby zesílily svůj hlas a byly slyšet. Ženy, které se nechovají podle výše zmíněné představy, jsou považovány za nedostatečně ženské a deviantní. Všechny tyto aspekty pak vedou k sexismu ve společnosti a podle autorky by sexismus neměl být Písmem legalizován, ale naopak vyvracen. Pro tento účel zdůrazňuje, že muž i žena jsou stvořeni k obrazu božímu a bez rozdílu jsou spaseni v Kristu. Konečná spravedlnost čeká až v božím království, ale to neznamená, že by církev neměla usilovat alespoň o její odraz, tedy i spravedlnosti mezi pohlavími (Kadlecová, Protestant 5/2012). Autorka článku ilustruje, jak obecné křesťanské představy o ženách poškozují samotné křesťanské ženy, které se pak cítí ztracené. Článek však také opět zdůrazňuje, že není důvod, aby existoval rozdílný přístup vůči mužům a ženám už zde na zemi a že by církev měla o tuto rovnoprávnost usilovat.

Jakub Ort v čísle 4/2017 označuje feministický hlas za hlas naděje na základě jeho rozhovoru s křesťanskými feministkami z aktivistické skupiny RFK. Těmto aktivistkám nejde jen o zlepšení situace žen, ale o svobodnější, a ne hierarchické společenství v církvi i mimo ni. Jak autor píše, feminismus ukazuje, že osobní je politické a pomáhá rozkrývat ďábelské mechanismy na utváření pocitů viny, vztahů závislosti a studu za vlastní sexualitu, které se často ukrývají v křesťanských společenstvích. Téměř každý věřící má s křesťanstvím své vnitřní problémy a feministky a jejich ‚hlas naděje‘ ukazují, že tuto společnou tradici nemusíme nechat pouze těm, kteří obsadili vykladačské pozice (Ort,

Protestant 4/2017). Tento článek je spíše informačního charakteru, avšak poukazuje na důležitost feministického hlasu jako hlasu změny a feminismus tak vnímá v pozitivním světle.

Do rubriky Pro homine v čísle 4/2017 přispěla Hana Kovářová, která mluví o odvaze jakožto křesťanské hodnotě. Nemíní tím však nabubřelé hrdinství, jak píše, všech dnešních obránců křesťanských hodnot před vpádem islámské kultury a kteří se vysmívají těm, kteří takové výzvy k násilí odmítají. Nazývají je zbabělými, což je výraz od slova ‚baba‘. Přitom svět ignoruje ženskou odvahu, která přitakává životu a nenásilí. Odvahu, která je zároveň Kristovou odvahou a která dodává sílu k boji za lepší svět, zatímco má ve svém centru lásku k životu (Kovářová, Protestant 4/2017). Tato odvaha jako křesťanská hodnota mi připomněla výše zmiňovaný článek o krotkosti, jelikož se zdá, že obě dvě hodnoty jsou si značně podobné ne-li přímo identické.

Jan Škrob se v čísle 5/2017 zabývá vztahem mezi křesťanstvím a emancipací. Tématizuje problém toho, že křesťanství jako náboženství a všichni křesťané jsou spojováni s konzervativním křesťanským hnutím, což vede k vytvoření představy, že nelze být křesťanem a zároveň se považovat za feministu či feministku. Je důležité si uvědomit, že neexistuje jednotná homogenní křesťanská tradice, která je patriarchální a nekompromisní, ale že odpor křesťanských hlasů vůči společenským nerovnostem lze nalézt jak v historii, tak v současnosti (Škrob, Protestant 5/2017).

Článek uvádí jména a činy důležitých postav a směrů křesťanství, které jsou spojovány s ideály rovnosti a důstojnosti každého člověka ale i zvířat. Křesťané tak byli, jsou, a i v budoucnu mohou být součástí emancipačních hnutí a bojovat za společenské změny, aniž by to bylo v rozporu s jejich vírou. Naopak, jak autor poukazuje, odpor vůči společenským nerovnostem lze nalézt jak u starozákonních proroků, tak u Ježíše Krista (Škrob, Protestant 5/2017).

Do diskuze přispívá článek ‚Trojí poselství Ježíšova setkání se samařskou ženou‘ z čísla 1/2018. Vojen Syrovátka na příběhu Ježíšova setkání se samařskou ženou ilustruje Ježíšovu svobodu vůči patriarchálním zvyklostem, které tehdy ovládaly život mužů a žen. Patriarchální přístup k ženám je často považován za nedílnou součást křesťanství, což je však podle autora v rozporu s tím, jak jednal Ježíš. Prvním autorovým poselstvím je tak to, že hnutí za práva žen jsou v plné shodě s duchem Kristova evangelia. Autor pokračuje, že samařská žena si díky Ježíši uvědomí, jak nepovedený život dosud vedla a že se mýlila

v náhledu na to, co ji učiní šťastnou. V dnešní době existuje mnoho názorů na to, jak vést šťastný život, avšak nesmíme zapomínat na péči o vlastní duši. Evangelium dává lidem naději a umožňuje pohled za hranice pomíjivého. Třetí poselství pak spočívá v tom, že bůh má být uctíván v Duchu a v Pravdě. V duchu ve smyslu toho, aby se evangelium dotýkalo našeho nitra a v pravdě, což znamená, že bůh by měl být ctěn každým činem a slovem, ale také zaujímáním spravedlivých postojů ve společnosti (Syrovátka, Protestant 1/2018). Jedním tímto spravedlivým postojem tak může být i boj za práva žen či rovnoprávnost žen a mužů, jelikož nerovnost lze považovat za nespravedlnost.

Jak Bierhanzl v čísle 7/2018 reaguje na návrh poslanců KDU-ČSL, aby se do Listiny základních práv a svobod dostala ochrana manželského svazku jako výlučného vztahu muže a ženy. Poslanci v návrhu používají jako argumenty odkazy na bibli a křesťanskou tradici, proti čemuž se autor článku zásadně vymezuje. Autor zmiňuje dva texty, kde rozdílnost pohlaví není chápána podle výše zmíněné „tradice“. První text je pasáží z třetí kapitoly ‚Listu Galatským‘, kde Pavel píše, že podle evangelia jsou všichni jedno v Kristu a že *„není rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou“*¹³. Autor článku to chápe tak, že v Kristu jsme všichni osvobozeni od sociálně a historicky podmíněných rolí, ať už mluvíme o genderu či pohlaví. Druhý text je od Klementa Alexandrijského, který píše, že ženského pohlaví od mužského odlišujeme pouze zde na zemi a že na onom světě žádné rozdílnosti již nebude. Všichni jsme lidé a tento společný rod přesahuje rozdílnost pohlaví. Tomuto lidskému rodu je určena spása a přechod do božího království, kde nebudou žádné sexuální diference. Autor by si přál, aby se politici neoháněli autoritou Písma a křesťanské tradice a musí jim být připomenuto, že to s rozdílností pohlaví v bibli není zase tak jednoduché (Bierhanzl, Protestant 7/2018).

Tento článek opět pěkně ilustruje, jak je kontext důležitý pro interpretaci textů a jak je tento kontext často opomíjen pro politické či jiné účely. Článek také opět zdůrazňuje, že není důvod pro rozdílné zacházení s mužem a s ženou, a podle této logiky tak není rozdíl mezi manželstvím heterosexuálního páru a toho homosexuálního.

Překlad kapitoly z knihy *Till the heart sings* od Samuela Terriena z čísla 2/2016 ilustruje pohled Ježíše Krista na ženy. Podle tohoto textu měl Ježíš naprostý respekt jak k mužům, tak k ženám a nedělal mezi nimi rozdíly. Ač Ježíš odmítal rozvod, činil tak s plným vědomím toho, že zákony o rozvodu byly formulované zásadně ve prospěch mužů

¹³ <https://protestant.evangnet.cz/neni-uz-rozdil-mezi-muzem-zenou>, zobrazeno ke dni 27.07.2020

a odmítání rozvodu tak bylo motivováno jeho podporou o zrovnoprávnění žen. Pro Ježíše platila naprostá svoboda volby a vztah Ježíše k ženám a mužům lze popsat jako konvencemi nespávanou otevřenost (Terrien, Protestant 2/2016). Podle tohoto článku tak lze říci, že už Ježíš by rád viděl zrovnoprávnění žen, jelikož vrozené pohlaví by nemělo ovlivňovat svobodu volby, tak důležitou křesťanskou hodnotu.

Diskuzi o feminizmu dále rozšiřují nejméně dva rozhovory s osobnostmi. V čísle 5/2012 se jedná o rozhovor se Sanou Saeed, spisovatelkou, politickou komentátorkou a absolventkou islámských studií. Rozhovor připomíná, že náboženství je často zneužíváno jako záminka k omezování ženských práv, ale že společenské vztahy a hierarchie jsou také ovládány dalšími mocenskými a politickými silami. Rozhovor ilustruje, jak se situace islámských žen změnila v době kolonialismu a že problematiku ženských práv nelze svalit pouze na náboženství. Sana Saeed zdůrazňuje, že náboženství je především dialog a feminizmus, ať už islámský či jiný, se tohoto dialogu účastní (Saeed, Protestant 5/2012).

Rozhovor z čísla 8/2016 je s Caryn Riswold, americkou luterskou teoložkou, která se hlásí k feminizmu a feministické ideologii. Rozhovor připomíná, že stejně jako křesťanství má mnoho podob, i feminizmus je velice pestré hnutí, které není nutně neslučitelné s náboženstvím. Caryn Riswold připomíná, že vůdčími osobnostmi první vlny feminizmu byly právě křesťanky. Před Bohem má každý člověk hodnotu bez ohledu na pohlaví, jak praví bible. Podle autorky není nadvláda mužů součástí boží vůle, ale výsledek naší nedokonalosti. Při čtení bible je třeba vzít v úvahu kontext historický i sociální a ptát se, proč bible něco říká. Meřítkem je pro autorku svobodný duch evangelia, nikoliv bible. Evangelium, které Ježíš hlásal, směřuje ku genderové spravedlnosti. Ježíš stál na straně žen proti misogynii a sexismu a ženy byly také těmi, které jako první svědčily o jeho zmrtvýchvstání (Riswold, Protestant 8/2016).

Oba tyto rozhovory tak opět připomínají, že náboženství může být často zneužíváno pro politický prospěch a že je důležité dívat se na dobový kontext biblických textů. Je také nezbytné si uvědomit, že sám Ježíš Kristus měl respekt k ženám a nečinil tak žádné rozdíly mezi muži a ženami. To by bylo v rozporu s hodnotami lásky a svobody.

Všechny články tak v podstatě stojí na straně feminizmu a ženských práv, a ač se většina článků nezmiňuje o genderu jako konceptu, implicitně v sobě obsahují myšlenku, že rozdíl mezi muži a ženami by neměl vést k jejich nerovnoprávnosti. Články tentokrát zdůrazňují svobodu a evangelium jakožto zdroj toho, že by se mělo usilovat o spravedlnost

mezi pohlavími. Autoři se snaží informovat a citovat pasáže z bible a evangelia na podklad svých argumentů a opět tak činí s mírností a porozuměním.

6. Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jak časopis Protestant nahlíží na problémy v současné společnosti, které lze označit za kontroverzní a zda pohled a způsob zpracování předem stanovených témat autory a přispěvateli časopisu Protestant souhlasí s pro účely této bakalářské práce mnou definovaným morálním náboženstvím.

Pro určení toho, co myslím morálním náboženstvím, jsem čerpala především z knihy *Etika a život* od Jana Sokola a z knihy *Desatero v životě židů a křesťanů*. Mimo jiné jsem také s doporučením mé vedoucí čerpala z přednášky Zdeňka Prince z kurzu *Je křesťanství morální náboženství?* a ze shrnutí myšlenek Vladimíra Vokolka v časopisu *Aluze*. Na úvod také uvádím, jak vnímám rozdíl mezi kontroverzí a krotkostí a předkládám, že časopis Protestant se řídí hodnotou krotkosti a tématy se tak nezabývá v kontroverzním slova smyslu.

Morální náboženství jsem tak definovala nejen z teologického hlediska, ale i z hlediska laického. Morální náboženství se tak dle mé definice řídí dvojím přikázáním lásky a hodnotou svobody a porozumění. Kromě toho se také jedná o náboženství, které se řídí individuální morálkou založenou na přirozeně daném cíli, samozřejmě s ohledem na druhého, a vlastní představou štěstí a etikou dědice, jak uvádí Jan Sokol ve své knize *Etika a život*.

Články z časopisu Protestant jsem zvolila podle témat, která jsou mi osobně blízká a hledala jsem v nich výše zmíněné aspekty. Šlo mi tak o to, zda způsob, jakým jsou témata zpracována z laického i náboženského hlediska, je v souladu s mou představou morálního náboženství jakožto náboženství, které vystupuje z vlastního stínu a nebojí se odlišných interpretací věroučných textů.

Analyzované články jsem rozdělila do tří kategorií podle tématu, a to gender a feminismus, homosexualita, uprchlická krize a problém xenofobie/rasismu. Při čtení článků a jejich posouzení jsem byla velice překvapena otevřeností a tolerancí, která se v člancích nachází. Autoři se dle mého názoru skutečně řídí křesťanskými hodnotami krotkosti, lásky

a svobody, což lze vidět ve většině představených článků, kde autoři často odkazují na dvojí prikázání lásky a evangelia, která líčí činy Ježíše Krista, plné porozumění a tolerance vůči všem lidem bez rozdílu. Příspěvatelé také často uvádí různé pasáže z bible a dalších věroučných textů a zdůrazňují, že jejich interpretace často závisí na kontextu doby, kdy texty vznikly a v moderní době je tak možno na ně nahlížet s větší otevřeností. Autoři předkládají přesvědčivé argumenty, avšak nedělají tak s agresivitou a snahou přesvědčit ostatní o své pravdě, ale naopak se snaží pěstovat porozumění a plodnou diskuzi způsobem, který je v souladu s hodnotou krotkosti, jak je představena v článku Alexandra Fleka z roku 2017. Dle mého názoru je v člancích vidět, že se autoři snaží o zlepšení nejen současné situace, ale i situace v budoucnu, což je v souladu s etikou dědice Jana Sokola. V člancích jsem tak našla odpovědnost těchto autorů jakožto křesťanů za to, jak církve všech vyznání někdy jednají ale i za názory laické společnosti či výroky politiků, které se příspěvatelé snaží uvádět na pravou míru. Články tak ve mně působily dojmem, že se autoři snaží vést společnost k větší toleranci, porozumění a mírnosti, což mě velice příjemně překvapilo.

Tyto aspekty jsou přítomny ve všech třech zvolených tématech a ač například obecný pohled jakékoliv církve na homosexualitu se očima nezasvěceného člověka může zdát značně negativní, autoři článků představují přesný opak. Ať už se jedná o lidi jiného vyznání, jiné sexuální orientaci či hnutí za genderovou rovnost, autoři časopisu Protestant uznávají právo každého člověka na sebeurčení a jak je zmíněno v několika člancích, řídí se tak vědomím toho, že dle křesťanské víry v božím království neexistují žádné rozdíly mezi lidmi a všichni jsou si rovni.

Došla jsem tak k závěru, že časopis Protestant skutečně splňuje podmínky morálního náboženství, a tak i obhájil přívlastek „krotký“, který jsem mu dala ve smyslu slov nebojácný, odvážný, a taky mírný, neboť pracuje v zájmu míru, smíru, vylepšuje a umenšuje konflikty a rozpory. Ač nejsem věřící člověk a vždy jsem se náboženství vnímala se skepsí, časopis Protestant mi pomohl dospět ke zjištění, že víra může být krásná věc, která má potenciál vést společnosti a svět k lepším zítřkům.

7. Resumé

V první části čerpám z několika zdrojů za účelem definice toho, co pro potřeby této bakalářské práce nazývám morálním náboženstvím. Nejdříve uvádím definici kontroverze a

krotkosti, jak je popsána v článku Alexandra Fleka z časopisu Protestant. Dále se zaměřuje na definici toho, co je morální, podle Jana Sokola a jeho knihy Etika a život. Jako morální tak definuje to, co je v souladu s etikou dědice a individuální morálkou založenou na přirozeně daném cíli a vlastní představě štěstí. Tím uzavírám laickou část definice morálního náboženství. Pro teologické hledisko čerpám z knihy Desatero v životě židů a křesťanů, která obsahuje rozhovory dvou velmi odlišných lidí, jednoho židovského rabína a druhého protestanského duchovního luterského vyznání, zabývající se významem desatera. Dospívám tak k závěru, že morální náboženství se řídí Ježíšovým dvojím přikázáním lásky a hodnotou svobody a porozumění. Důležitost svobody převážně co se týče možnosti svobodně interpretovat věroučné texty, je zmíněna i v přednášce Zdeňka Pince z kurzu Je křesťanství morální náboženství? Na závěr pak uvádím shrnutí myšlenek Vladimíra Vokolka ohledně rozdílu mezi antickým pojetím náboženství a tím křesťanstvím, kdy hlavní rozdíl opět spočívá ve svobodném jednání a pojetí hříchu. Pro úplnost dále představuji historii a některá fakta o Českobratrské církvi evangelické a stručnou historii české reformace.

V druhé části práce se poté zabývám samotnou analýzou a interpretací vybraných článků podle zvolených témat, která jsou: gender a feminismus, homosexualita, uprchlická krize a problém xenofobie/rasismu. Prezentuji tak shrnutí hlavních myšlenek obsažených v článcích a interpretuji je podle výše stanovených kritérií morálního náboženství.

8. Přehled použité literatury a zdrojů

Českobratrská církev evangelická. *Českobratrská církev evangelická* [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.e-cirkev.cz/>

Flek, Alexander. *Chvála Krotkosti. Protestant* [online]. (2/2017) [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://protestant.evangnet.cz/pro-homine-2017-chvala-krotkosti>

Gert, Bernard and Gert, Joshua. "The Definition of Morality", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/morality-definition>

Hirschová, Milada. *Pragmatika v češtině*, Karolinum, 2013, ISB 978-80-246-2233-0

Hošek, Radislav; Cetl, Jiří; Horák, Petr; Kudrna, Jaroslav. *Průvodce dějinami evropského myšlení*, Panorama, 1985, ISBN 11-036-85.02/1

Horst Georg Pöhlmann, Marc Stern. *Desatero v životě židů a křesťanů*, Vyšehrad, 2006, ISBN 80-7021-783-9

Martin, Lukáš. 2011. *Oidipovský mýtus v díle Vladimíra Vokolka. Aluze* [online]. **XV. ročník**(1/2011), 22-33 [cit. 2020-07-27]. ISSN 1803-3784. Dostupné z: <https://www.yumpu.com/xx/document/read/49388568/aluze-1-2011>

Oikumena, 2020, *Je křesťanství morální náboženství? (28/02/20)*, Youtube Video [cit. 2020-07-28], dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jL0mS3ID18U>

Renzetti, Claire M.; Curran, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*, Karolinum, Praha 2003, ISBN 80-246-0525-2

Sokol, Jan. *Člověk jako osoba*, UK – Institut základů vzdělanosti, 2000, [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/www/384/30618506/koncepty/Jan-Sokol-Clovek-jako-osoba.pdf>

Sokol, Jan. *Etika a život*, Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-063-3

Vojtíšek, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice: Náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Praha: Portál, 2004. ISBN [80-7178-798-1](https://www.isbn-international.org/number/80-7178-798-1).

8.1 Seznam použitých článků

- 3/2011, Tereza Spencerová <https://protestant.evangnet.cz/muslimskych-bratri-se-nebojme>
- 5/2011, Pavel Keřkovský <https://protestant.evangnet.cz/nadejde-doba-solidarity>
- 8/2011, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/lhostejnost-tvari-v%C2%A0tvar-zlu>
- 10/2011, Pavel Keřkovský <https://protestant.evangnet.cz/aby-spolecnost-nebyla-lhostejna-k-nespravedlnosti>
- 10/2014, Jakub Ort <https://protestant.evangnet.cz/prirucka-proti-straseni-islamem>
- 1/2015, Sikander Hashmi <https://protestant.evangnet.cz/nabidnout-alternativu-k-propagande-isis>
- 1/2015, Jakub Ort <https://protestant.evangnet.cz/oni-nas-uplne-prevalcujou>
- 1/2015, Daniel Knotek <https://protestant.evangnet.cz/proc-jsem-charlie-hebdo-diskuse-predevsim-do-vlastnich-rad>
- 1/2015, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/chvala-radikalniho-islam>
- 2/2015, Jiří Šamšula <https://protestant.evangnet.cz/krestanska-odpoved-na-otazku-po-puvodu-strachu-jeho-prekonani>
- 2/2015, Martin Hrubeš <https://protestant.evangnet.cz/proc-nejsem-c-h-nad-protestantem-12015>
- 5/2015, šajch Muhammad Umar al-Qadrí, Craig Considine <https://protestant.evangnet.cz/mezinabozenska-odpoved-na-volani-po-reformnim-islam>
- 6/2015, Salih Yilmaz <https://protestant.evangnet.cz/prilezitost-k-dialogu>
- 5/2015, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/extremismus-neexistuje>
- 7/2015, Pavel Keřkovský <https://protestant.evangnet.cz/nutna-zmena-naseho-pristupu-k-migrantum>
- 8/2015, Tadeáš Firla <https://protestant.evangnet.cz/jak-osobne-rozumim-soucasne-imigraci>

8/2015, Petr Turecký <https://protestant.evangnet.cz/xenofobie-rozpad-rimske-rise>

1/2016, Petr Macek <https://protestant.evangnet.cz/radikalismus-v-nabozenstvi>

1/2016, Jan Bierhanzl <https://protestant.evangnet.cz/uprchlik-clovek-obcan>

1/2016, Fethullah Gülen <https://protestant.evangnet.cz/muslimove-musime-kriticky-zkoumat-nase-chapani-viry>

2/2016, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/svoboda-vrazdit>

4/2016, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/krestanstejsi-nez-krestane>

6/2016, Petr Pazdera Payne <https://protestant.evangnet.cz/kudy-na-strach-z-cizich-po-ovoci-poznate-je>

6/2026, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/jak-se-vyrabi-levicovy-terorismus>

9/2017, Tomáš Trusina <https://protestant.evangnet.cz/pro-homine-2017-nejen-filadelfia-ale-tez-filoxenia>

7/2010 Pavel Říčan <https://protestant.evangnet.cz/krestanska-sexualni-vychova>

7/ 2011 Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/je-homofobie-krestanskou-hodnotou>

8/2011, z Literárních novin č. 37/2011 <https://protestant.evangnet.cz/temny-export>

9/2011, Jakub Martinů, Šárka Schmarczová <https://protestant.evangnet.cz/dulezite-je-mluvit-otevrene>

10/ 2011, Šárka Schmarczová <https://protestant.evangnet.cz/je-sex-hrich>

10/2011, Tomáš Trusina <https://protestant.evangnet.cz/slovnicek-pro-heteraky>

2/2012, Stehlík <https://protestant.evangnet.cz/potesilo-mne>

6/2012, Jan Škrob <https://protestant.evangnet.cz/jako-krestan-na-prague-pride>

10/2014, Samuel Jezný <https://protestant.evangnet.cz/slovenski-krestania-homosexualita>

6/2015, Magdalena Šipka <https://protestant.evangnet.cz/kristus-manzelstvi-nezalozil>

2/2016, Samuel Terrien <https://protestant.evangnet.cz/jezisova-sexualita>

5/2018, Pavel Keřkovský <https://protestant.evangnet.cz/znasilneni-jako-nastroj-moci>

10/2018, Petr Turecký <https://protestant.evangelnet.cz/o-promiskuite-lasky>

2/2019, Martin Richard Gruber <https://protestant.evangelnet.cz/byt-gay-byt-krestan-byt-oboji>

4/2019, Jan Bierhanzl <https://protestant.evangelnet.cz/muze-se-pastyr-vubec-vyhnut-zneuzivani-svych-ovci-m-foucault-o-pastyrske-moci>

4/2019, Pavel Keřkovský <https://protestant.evangelnet.cz/pro-homine-2018-sexualita-podle-apostola-pavla>

7/2019, Martin Vaňáč <https://protestant.evangelnet.cz/polska-homofobni-kampan-se-preleva-do-ceske-cirkve>

1/2008, Jáchym Gondáš <https://protestant.evangelnet.cz/co-vlastne-bible-rika-o-homosexualite>

1/2006, Jáchym Gondáš <https://protestant.evangelnet.cz/registrovane-partnerstvi-jednotna-krestanska-fronta>

5/20016, Tomáš Trusina, Dagmar Křížková <https://protestant.evangelnet.cz/touha-po-trvalosti-zavaznosti-je-charakteristicka-pro-kazdy-odpovedne-prozivany-vztah>

8/2006, Jindřich Halama <https://protestant.evangelnet.cz/jeste-k-rozhovoru-o-homosexualnich-vztazich>

9/2006 Jindřich Halama <https://protestant.evangelnet.cz/nase-prirozenost-jako-argument>

1/2012, Jan Škrob <https://protestant.evangelnet.cz/na-prvnim-miste-clovekem-az-potom-zenou-nebo-muzem>

5/2012, Sana Saed <https://protestant.evangelnet.cz/nabozenstvi-je-dialog>

5/2012, Monika Kadlecová <https://protestant.evangelnet.cz/nahlas-proti-podradnosti>

8/2016, Caryn Riswold <https://protestant.evangelnet.cz/ve-feminismu-i-krestanstvi-jde-o-hodnotu-kazdeho-cloveka>

4/2017, Jakub Ort <https://protestant.evangelnet.cz/feministicka-nadeje-na-periferii-soucasneho-krestanstvi>

4/2017, Hana Kovářová <https://protestant.evangelnet.cz/pro-homine-2017-odvaha-rod-zensky>

5/2017, Jan Škrob <https://protestant.evangelnet.cz/krestanstvi-emancipace-paradoxne-neparadoxni>

1/2018, Vojen Syrovátka <https://protestant.evangelnet.cz/troji-poselstvi-jezisova-setkani-se-samarskou-zenou>

7/2018, Jan Bierhanzl <https://protestant.evangelnet.cz/neni-uz-rozdil-mezi-muzem-zenou>

5/2006, Pavel Keřkovský <https://protestant.evangelnet.cz/prvenstvi-zen>